

TALLINNA ÜLIKOOL

ÕPETAJATE JA KOOLIJUHTIDE VEEBIKÜSITLUSTE VÕRDLEV ANALÜÜS

Koostajad: Sirle Oja,

Kairi Osula,

Priit Reiska

Konsultant: Imbi Henno

Tallinn 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
METOODIKA	5
1. ÕPETAJATE HINNANGUD.....	9
1.1. Kooliõppekava üldosa väljatöötamine ja rakendamine	9
1.2. Uute ainekavade koostamine.....	13
1.2.1. Milliseid häid külgi näevad õpetajad oma aine uues ainekavas.....	14
1.2.2. Milliseid muutusi teeksid õpetajad oma aine ainekavas.....	14
1.2.3. Kas õpetajal oli võimalik saada abi valdkonnakava/ainekava koostamisel.....	15
1.2.4. Ainekavade rakendamine	15
1.2.5. Õpetajate vastuste omavaheline seotus	17
1.2.6. Õpetajate rahulolu kooli jõudnud uue õppekava alusel kirjastatud uute tööraamatute, aineõpikute ja töövihikutega.....	19
2. KOOLIJUHTIDE HINNANGUD	22
2.1. Kooliõppekavade koostamine ja õpetajate koostöö.....	22
2.2. Hindamine	27
2.3. Rahastamine.....	28
2.4. Hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem koolis.....	29
2.5. Muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal	30
2.6. Koolijuhtide juhtimiskäitumine	32
3. ÕPETAJATE JA KOOLIJUHTIDE HINNANGUTE VÕRDLU.....	34
3.1. Koostöö koolis ja valdkondlike töögruppide moodustamine.....	34
3.2. Hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem koolis.....	36
3.3. Koolijuhtide juhtimiskäitumine	36
3.4. Muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal	37
3.5. Koolijuhtide ja õpetajate vastuste omavaheline kooskõla.....	38
4. ARUTELU.....	41
4.1. Kooliõppekava üldosa ja ainekavade väljatöötamine ning rakendamine	41
4.2. Lõimingu rakendamine ja õpetajate vaheline koostöö	44
4.3. Erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste toetamine.....	46
4.4. Koolijuhtide juhtimiskäitumine	47
4.5. Muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal	49
KOKKUVÕTE.....	51
ALLIKAD	57

SISSEJUHATUS

Seoses uue põhikooli riikliku õppekava ja gümnaasiumi riikliku õppekava vastuvõtmisega on tekkinud vajadus seirata kooliõppekavade arendamise ja rakendamise küsimusi. Seetõttu korraldas HTM-i üldharidusosakond jaanuaris ja veebruaris 2012 aineõpetajate ning koolijuhtide veebiküsitluse "*Uutest riiklikest õppekavadest lähtuv kooliõppekavade arendus ja rakendumine*". Õpetajate veebiküsimustikule vastas 350 kooli 1839 õpetajat ja koolijuhtide küsimustikule 162 koolijuhti, mis on esinduslik läbilõige Eesti õpetajaskonnast ning koolijuhtidest. Naisi oli vastanutest õpetajatest 91% ja koolijuhtidest 73%. (Henno, Granström, 2012)

Õpetajatelt koguti infot kolmes osas: taustainfo; kooliõppekava arendus ja rakendamine; ning ainekavade arenduse ja rakendamise probleematika. Koolijuhtidelt koguti infot kuues osas: taustainfo; kooliõppekava arenduse ja rakenduse alased küsimused; gümnaasiumi õppekava arendus; hindamise korraldus; õppekava rakendamise kulutused; ainekavade arenduse ja rakendamise probleematika. (Henno, Granström, 2012)

Võrdlevanalüüsi lähteülesandeks oli analüüsida üldistav statistika kasutades kahte andmestikku: õpetajate küsitluse ja koolijuhtide küsitluse andmebaasi.

Uuritavad põhiaspektid olid:

- A. Kooliõppekava üldosa ja ainekavade väljatöötamine ning rakendamine.
- B. Lõimingu rakendamise ja õpetajate vaheline koostöö koolis.
- C. Erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste toetamine.
- D. Koolijuhtide juhtimiskäitumine.
- E. Muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal.

Lähteülesanneteks olid:

- 1) Nii õpetajate kui ka koolijuhtide hinnangute puhul kontrollida (või testida) statistiliselt oluliselt erinevuste olemasolu koolitüübiti (põhikool ja gümnaasium); õppekeeleli (eesti ja vene õppekeelega kool); klassiõpetajate ja aineõpetajate arvamuste erinevused.

2) Moodustada õpetajate grupid õppeprotsessi muutuste ja ainekavaga rahulolu ning õpitulemuste saavutatavuse alusel. Võrrelda saadud gruppide keskmiseid hinnanguid. Moodustada koolijuhtide grupid nende juhtimiskäitumise alusel.

3) Analüüsida üldistav statistika kasutades koolide andmebaasi, kus olid vastajateks nii sama kooli koolijuhid kui ka õpetaja(d). Leida tunnuste vahelisi seoseid. Näiteks:

- a. kas teatud juhtimiskäitumisega koolijuhtide õpetajad kipuvad tegema teatud hoiakulisi valikuid;
- b. kas teatud juhtimiskäitumisega koolijuhtidele on iseloomulikud teatud õppekava rakendamisega seotud nähtused;
- c. kuidas õpetajate rahulolu või mitterahulolu uue õppekava rakendamisega korreleerub koolijuhtide kooliõppekava alaste rakendamisväidetega või koolijuhtide juhtimiskäitumisega;
- d. millised seosed ilmnevad koolijuhtide ja õpetajate õppeprotsessi muutuste alaste arvamuste vahel;
- e. kas koolides, kus koolijuht väidab, et õpetajat toetab erivajaduste õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem, pööravad õpetajad siis õppeprotsessis rohkem tähelepanu erivajadustele ja õpiraskustele (*õpilaste erivajaduste arvestamisele; andekate õpilaste väljaselgitamisele ja arendamisele; õpiraskustega õpilastega tegelemisele*);
- f. kas koolides, kus koolijuht väidab enam, et *ta veendub, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest*, arvestasid õpetajad ainekavasid koostades rohkem lõimingut, vms või väitsid, et uued õpikud ei toeta lõimingut, vms;
- g. leida seoseid lõimingu ja koostöö küsimuste vahel;
- h. milline on seos õpetajate gruppide, õpetajate koostöö ning kuidas ainekavad koostati küsimuste vahel;
- i. milline on seos koolijuhtide gruppide ja õpetajate koostöö ning kuidas ainekavad koostati küsimuste vahel;

METOODIKA

Mõlema küsitluse töötas välja, korraldas ja viis läbi HTM-i üldhariduse osakond. Küsitluste läbiviimiseks kasutati HTM-s serveris *Limesurvey* keskkonda. Enamus küsimusi olid kohustuslikud vastata. Respondendid märkisid ka kooli, kus nad töötavad. Kõikide õpetajate/koolijuhtide vabalt vastatud samatüübilist mõtet/tegevust kandvad vastused süstematiseeriti ja kodeeriti üldisemate sisuliste mainingutena. Küsitluste vastuste numbrilised väärtused analüüsiti kirjeldava ja üldistava statistika andmetöötluspaketiga PASW Statistics 18.0. Mõlemas küsimustikus olid 16 küsimust identsed ja seetõttu saab õpetajate ning koolijuhtide vastuseid ka võrrelda. (Henno, Granström, 2012) Õpetajate küsimustik ja koolijuhtide küsimustik on kirjeldatud lisa 1 ja 2.

Antud uuringus kasutati õpetajate ja koolijuhtide vastuste analüüsimiseks ning statistiliselt oluliste erinevuste väljatoomiseks hii-ruut testi, korrelatsioonanalüüsi (Pearsoni kordaja), ühefaktorilist dispersioonanalüüsi, t-testi ja klasteranalüüsi (lisaks veel kirjeldava statistika meetoditest kirjeldavad arvnäitajad ning võrdlevad sagedustabelid).

Õpetajate vastuste vahelisi statistiliselt olulisi erinevusi analüüsiti järgmiste võrreldavate gruppide alusel:

- 1) koolitüüp** (põhikoolide ja gümnaasiumide õpetajad);
- 2) kooli õppekeel** (eesti ja vene õppekeelega koolide õpetajad);
- 3) klassiõpetajate ja aineõpetajate** arvamuste erinevuste alusel;
- 4) õpilase arengule orienteeritus/vähem või rohkem õpilasekesksemad** õpetajad.

Klasteranalüüsi kasutamine selgelt eristuvaid õpetajate rühmi ei pakkunud. Tuginedes õpetajate küsimustiku küsimusele nr 39 valiti välja alatunnused, mis pigem kirjeldavad orienteeritust õpilasele või tema arengule (õpilaste motivatsiooni suurendamine; õpilaste individuaalsuse ja erivajaduste arvestamine; andekate õpilaste arendamine; õpiraskustega õpilastega tegelemine; õpilaste sotsiaalsete oskuste ja väärtushinnangute kujundamine; õpilaste arengu jälgimine; õpilaste loovuse arendamine; õpilaste kriitilise mõtlemisoskuse arendamine ja nende karjääriteadlikkuse kujundamine).

Arvutati välja uus tunnus ÕPILAS1. Vastavalt õpetajate antud hinnangute keskväärtustele jagati uuringus osalenud õpetajad kolme kategooriasse järgmiselt:

- a) õpilase arengule väga orienteeritud (5-3,7);

- b) õpilase arengule keskmiselt orienteeritud (3,6-2,3);
- c) õpilase arengule vähe orienteeritud (2,2-1).

Õpilaskesksed õpetajad jagunesid arvuliselt järgmiselt:

- a) õpilase arengule väga orienteeritud N= 39 õpetajat (2%);
- b) õpilase arengule keskmiselt orienteeritud N= 545 õpetajat (30%);
- c) õpilase arengule vähe orienteeritud N= 1255 õpetajat (68%).

5) Õpetajate grupid ainekavaga rahulolu põhjal.

Grupid moodustati õpetajate küsimustiku küsimuse nr 28 - *ainekavaga rahulolu* alusel.

- a) ei arvesta vastust (vastamata, ei saanud aru küsimusest) N=159 (8,6%)

Vastused: vastus puudus, vastaja ei saa küsimusest aru;

- b) muutused ei ole (veel) märgatavad N=249 (13,5%)

Vastused: ei oska (veel) öelda, õppekava/ainekava on jäänud samaks;

- c) muutused on pigem negatiivsed N=16 (1%)

Vastused: maht on suurenenud; materjal nüüd õpilastele raskemini omastatav; õpilase elu läheb liiga lihtsaks; õpilased ei saa piisavalt teadmisi;

- d) muutused on positiivsed N=1415 (77%)

Vastused: maht, koormus on vähenenud; õppekava/ainekava on muutunud paremaks; rohkem lõimingut, õpetuse sidumine igapäevaeluga; rohkem IKT; rohkem praktilisi tegevusi, aktiiv-, õues-, muuseumiõpet; õpilasekeskem, individuaalsust arvestav; õpetajatel kergem tööd teha; õppekava lahtikirjutus parem, olemas metoodilised ja õppematerjalid; parem käsitleda läbivaid teemasid; õppekava paindlikum, struktureeritud; ainespetsiifiline paremus; teemad, õppematerjalid kaasaegsemad.

6) Õpetajate grupid aineti kirjeldatud kooliastmete õpitulemuste saavutatavuse alusel.

Moodustati õpetajate küsimustiku küsimuse nr 30 – *kas riiklikus õppekavas teie aines kirjeldatud kooliastmete õpitulemused on saavutatavad* alusel. Vastusevariandid *Jah* ja *Ei*

- a) õpetajate grupp, kelle arvates õpitulemused on saavutatavad N= 1433 (78%);
- b) õpetajate grupp, kelle arvates õpitulemused ei ole saavutatavad N= 406 (22%).

Koolijuhtide vastuste statistiliselt olulisi erinevusi analüüsiti järgmiste võrreldavate gruppide alusel:

- 1) koolitüüp** (põhikoolide ja gümnaasiumide koolijuhid);

- 2) kes koordineerib koolis kooliõppekava arendust (koolijuht, õppealajuhataja, muu (kas meeskond vms));
- 3) kas te koostate(site) uuest õppekavast lähtuvad ainekavad järkjärgult või korraga;
- 4) koolijuhtide grupid juhtimiskäitumise alusel.

Kasutades klasteranalüüsi moodustati koolijuhtide andmestiku küsimus 42 põhjal koolijuhtide grupid. Koolijuhtidel paluti märkida, kui tihti tuli alltoodud nimetatud tegevusi ja käitumist ette eelmisel õppeaastal.

Esmalt tuli hierarhisest analüüsist välja, et võiks tekkida 3 klastrit. Siis leiti keskmiste meetodil need grupid/klastrid. Alljärgnevalt kirjeldatakse kolme grupi keskmisi KK küsimuse 42 erinevate väidete kohta.

	1 grupp keskmine	2 grupp keskmine	3 grupp keskmine
ma veendusin, et õpetajad täiendavad ennastlähitudes kooli õppeeesmärkidest	3,48	3,08	3,11
ma kindlustasin, et õpetajate töö lähtub kooli kasvatusesmärkidest	3,59	3,13	3,16
ma kasutasin õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatusesmärkide kujundamiseks	3,69	2,84	3,05
tagasin, et õppekava koordineerimisel on selge, kes vastutab	3,72	2,90	3,48
ma jälgisin õppetööd klassides	3,17	2,71	2,30
ma andsin õpetajatele soovitusi, kuidas nad saaksid oma tööd õpetamisel parandada	3,22	2,69	2,59
kui õpetajal oli probleeme oma klassiga, siis näitasin üles initsiatiivi, et olukorda arutada	3,46	3,08	2,70
informeerisin õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada	3,72	3,45	3,20
kontrollisin, et tegevus tundides vastaks kooli õppekasvatusesmärkidele	3,20	2,71	2,11
arvestasin õppekavaarendust mõjutavate otsuste puhul eksamitulemusega	3,20	2,31	2,23
kui õpetaja rääkis probleemist klassis, siis me lahendasime selle probleemi ühiselt	3,69	3,50	2,95
pöörasin tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides.	3,24	3,47	2,70

1. Gruppi kuuluvad objektid said kõikides aspektides kõige kõrgemaid keskmiseid v.aviimane väide. Nende kohta võiks siis öelda, et on **väga „eesrindlikud“** ja tublid/toetavad **juhid** või ka juhid, kes teavad õigeid vastuseid.

2. Gruppi kuuluvad on ka tublid juhid, kes siis pigem on õpetajat toetavad (teisel kohal on rohelisel taustal saadud väidete keskmised), **kes on pigem õpetajatele orienteeritud.**
3. Gruppi kuuluvad on tublid juhid, kes kalduvad pigem/natuke olema **õppekavade arendajad**, koolijuhid, keda huvitab väljapoole paistev kooli kuvand, kes on orienteeritud regulatsioonidele ja dokumentidele.

1. ÕPETAJATE HINNANGUD

1.1. Kooliõppekava üldosa väljatöötamine ja rakendamine

1.1.1. Kooliõppekava üldosa väljatöötamine ja õpetajate koostöö

Küsimuses *mis võeti koolis uue kooliõppekava üldosa ja ainekavade koostamise aluseks erinevate gruppide (gümnaasiumi/põhikooli, vene/eesti õppekeelega kool, klassiõpetaja/aineõpetaja) vastuste vahel statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnud. Enamus õpetajatest (90%) oli aluseks võtnud RÕK struktuuri.*

Õpetajatelt uuriti ka, et kas nad koostasid uuest õppekavast lähtuvad ainekavad kõikidele klassidele korraga või järkjärgult. Siin ilmnis, et 68% õpetajatest koostas ainekavad vastavalt rakendussätetele, järkjärgult (kuna uuele õppekavale üleminek toimub samuti järkjärgult, nt 2011. aastal pidid uuele õppekavale üle minema 1., 4., 7. ja 10. klass). Statistilised erinevused kõikide õpetajate gruppide vastustes puudusid.

Õpetajate väitel olid neist 79% kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamise (Henno, Granström, 2012). Uue kooliõppekava üldosa väljatöötamise kaasatuse küsimuses ilmnisid statistilised erinevused gümnaasiumi ja põhikooli õpetajate hinnangute vahel ($p < 0,05$). Gümnaasiumides õpetajad väitsid end olevat rohkem kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamise kui põhikooli õpetajad. Samas ei eristunud siinkohal eesti ja vene õppekeelega koolide õpetajate arvamused.

Sarnane muster esines ka küsimuses kas teie koolis moodustati lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid. Ka siin vastasid gümnaasiumi õpetajad enam kui põhikooli õpetajad, et koolides moodustati valdkondlikud õpetajate töögrupid. Erinevalt eelmisest küsimusest, väitsid vene õppekeelega koolide õpetajad sagedamini, et koolides moodustati valdkondlikud õpetajate töögrupid.

Nendes kahes ülaltoodud küsimuses esines statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$) ka klassiõpetajate ja aineõpetajate vahel – uue kooliõppekava ja lõimingu töögruppidesse olid rohkem kaasatud klassiõpetajaid, mis ei ole ka üllatuslik, kuna nemad on tihti mitme aine õpetajad ning ainete integreerimine peaks neile olema lihtsam ja loomulikum.

Küsimusele kuidas on planeeritud läbivate teemade käsitlemine teie koolis vastas koguni 87% õpetajatest, et nad käsitlevad läbivaid teemasid lõimitult aineõppe raames (Henno, Granström, 2012). Statistiliselt olulised erinevused ilmnisid põhikooli ja gümnaasiumi

õpetajate vastuste vahel – gümnaasiumi õpetajate väiteil käsitlevad nad läbivaid teemasid sagedamini iseseisvate tundidena, valikaines ning ülekoollistes või klassidevahelistes projektides. Erinevused aineõpetajate ja klassiõpetajate vastustes seisnesid selles, et klassiõpetajad käsitlevad läbivaid teemasid pigem lõimitult aineõppes ja loovtöodes, samas aineõpetajad vastasid, et nemad pigem käsitlevad läbivaid teemasid valikainetes. Õppekeele järgi ilmnis samuti erinevus – eesti õppekeelega koolides käsitletakse läbivaid teemasid pigem lõimitud aineõppena, vene õppekeelega koolides aga rohkem valikainetes ja ülekoollistes või klassidevahelistes projektides.

Koolis on oluline, et õpetajad annaksid õpilastele tagasisidet saavutatud õpitulemuste kohta. Arenguestlus on selleks üks võimalus. Küsitlusest tuli välja, et arenguestlusi viiakse sagedamini läbi põhikoolis kui gümnaasiumis ning pigem valisid selle variandi enam klassiõpetajad kui aineõpetajad. See on ka igati loogiline, sest klassiõpetajate ülesandeks on arenguestluste läbiviimine oma klassis.

Lisaks uuriti, kas õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist, arengut ka kirjalikult. Selles küsimuses koolitüübiti ning klassi- ja aineõpetajate vahel statistilist erinevust ei olnud. Küll aga ilmnis erinevus õppekeeleli. Vene õppekeelega koolide õpetajad väitsid sagedamini, et õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist ja arengut kirjalikult ($p < 0,05$).

Küsimus *milline on pedagoogide hinnang õpetajate koostööle koolis* tõi välja mitmeid erinevusi õpetajate gruppide vastustes. Põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate vastuste võrdluses olid olulised erinevused ($p < 0,05$) järgmistes aspektides: *koolisesed valdkonnasektsioonid töötavad edukalt; koolisesed ainesektsioonid töötavad edukalt; ühiselt arutatakse kooliastmete üldpädevuste kujundamist; ühiselt planeeritakse klasside- ja ainetevahelisi projekte ning ülekoollisi üritusi; regulaarselt toimuvad arutelud, kus osalevad kõik õpetajad*. Gümnaasiumi õpetajate vastuste keskväärtused olid kõrgemad kahes valikus: *koolisesed valdkonnasektsioonid töötavad edukalt; koolisesed ainesektsioonid töötavad edukalt*. Põhikooli õpetajad väitsid aga gümnaasiumiõpetajatest sagedamini: *ühiselt arutatakse kooliastmete üldpädevuste kujundamist; ühiselt planeeritakse klasside- ja ainetevahelisi projekte ning ülekoollisi üritusi; regulaarselt toimuvad arutelud, kus osalevad kõik õpetajad*.

Õppekeeleli esinesid samuti statistilised erinevused - eranditult kõikide väidete (*koolisesed valdkonnasektsioonid ja ainesektsioonid töötavad väga hästi, kolleegide vahel toimub pidev koostöö ja suhtlemine, pidevalt toimuvad ühised arutelud ning ühiselt planeeritakse klasside-*

ja ainetevahelisi projekte ning ülekoollisi üritusi) puhul nõustusid vene õppekeelega koolide õpetajad antud väidetega rohkem kui eesti õppekeelega koolide õpetajad.

Õpilasekesksuse alusel moodustatud õpetajate gruppide (õpilase arengule väga orienteeritud, õpilase arengule keskmiselt orienteeritud, õpilase arengule vähe orienteeritud) vastuste võrdlemisel ilmnisid erinevused kõikide väidete puhul. Õpilasekesksed õpilase arengule orienteeritud õpetajad väitsid sagedamini, et *koolisisesed valdkonnasektsioonid töötavad edukalt; koolisisesed ainesektsioonid töötavad edukalt; kolleegid arutavad ainealaseid küsimusi; ühiselt arutatakse kooliastmete üldpädevuste kujundamist; ühiselt planeeritakse klasside- ja ainetevahelisi projekte ning ülekoollisi üritusi; regulaarselt toimuvad arutelud, kus osalevad kõik õpetajad/kooliastmete õpetajad; toimib erinevate valdkonnarühmade vaheline koostöö.*

Ainekavaga rahulolu põhjal moodustatud õpetajate gruppide (ainekava muutused ei ole (veel) märgatavad, muutused on pigem negatiivsed, muutused on positiivsed) vastuste vahel ilmnisid statistiliselt olulised erinevused kolme väite puhul. Õpetajad, kes olid oma aine uues ainekavas välja toonud positiivseid aspekte, väitsid sagedamini, et *koolisisesed valdkonnasektsioonid ja ainesektsioonid töötavad edukalt ning toimub erinevate valdkonnarühmade vaheline koostöö.* Kui selles küsimuses võrrelda veel ka klassiõpetajaid versus aineõpetajaid, siis kõigis neis koostöö valdkonna küsimustes andsid kõrgema hinnangu just klassiõpetajad.

1.1.2. Õpetajaid toetav õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem koolis

Viimasel ajal pööratakse suurt tähelepanu erivajadustega lastele ja nende tugisüsteemile koolis. Küsitlusest selgus, et osades koolides puudus õpetajaid toetav õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem. Samas oli positiivne see, et 78% õpetajatest sai vajadusel pöörduda logopeedi poole ning peaaegu sama suur hulk õpetajaid sai tuge individuaalse õppekava rakendamiseks ja koolipsühholoogilt. Siinjuures ilmnis erinevus põhikooli ja gümnaasiumide vahel. Nimelt väitsid gümnaasiumi õpetajad üle kahe korra sagedamini, et nemad saavad tuge koolipsühholoogilt või sotsiaalpedagoogilt. Põhikooli õpetajad said rohkem tuge õpiabirühmadest. Koolivälist KOV sotsiaaltöötajate ja haridusametnike abi said kasutada alla poole vastanutest ning seda rohkem just põhikoolis. See on ka igati mõisteta, sest õpiraskusi

ja käitumisprobleeme esineb rohkem just selles vanuseastmes. 1/5 vastanuist märkis eraldi õppetöö korraldust ka andekate laste jaoks. Andekate lastega tegelemiseks leitakse enam võimalusi gümnaasiumides. Leidus ka õpetajaid, kes vastasid, et neid ei toeta ükski tugisüsteem. Statistilised erinevused ilmnasid ka klassiõpetajate ja aineõpetajate vastuste vahel ($p < 0,05$). Klassiõpetajad väitsid, et neile on kättesaadavam logopeedi abi, õpiabi rühmad ja kooliväline tugi nõustamiskeskuse spetsialistidelt. Teistes väljapakutud valikutes klassi- ja aineõpetajate vastuste vahel erinevused puudusid. Õppekeele põhiselt väga olulisi erinevusi ei olnud, küll aga võiks välja tuua seda, et vene õppekeelega koolide õpetajad väitsid sagedamini, et neile on koolipsühholoogi ja eripedagoogi abi rohkem kättesaadavam ning et andekate laste jaoks oli organiseeritud koolis eraldi õppetöö.

1.1.3. Kooli juhtkonna toetus õpetajatele

Küsimuse *kuidas teie kooli juhtkond toetab teid õppe-kasvatustegevuses* osades alaküsimustes langesid õpetajate arvamused kokku, osades ilmnasid märkimisväärsed statistilised erinevused. Gümnaasiumi õpetajad väitsid sagedamini, et *juhtkond jälgib õppetööd klassides*, samas põhikooli õpetajad *kui neil on probleeme oma klassiga, siis näidatakse üles initsiatiivi, et olukorda arutada* ning põhikooli osas *pöörati rohkem tähelepanu ka häirivale käitumisele tundides*. Vene ja eesti õppekeelega koolides ilmnasid erinevused kõigis küsimustes v.a küsimuses *kui ma räägin probleemist klassis, siis lahendatakse see probleem ühiselt*. Vene õppekeelega koolide õpetajate arvamuste keskväärtused olid kõrgemad (v.a küsimuses *pööratakse tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides*). Vene õppekeelega koolide õpetajate väitel jälgib juhtkond õppetööd klassides sagedamini, näidatakse sagedamini üles initsiatiivi probleeme koos arutada ja lahendada, antakse rohkem soovitusi, kuidas õpetajad saaksid oma tööd õpetamisel parandada ning informeeritakse õpetajaid oma teadmisi ja oskusi täiendada. Klassiõpetajate ja aineõpetaja vastuste vahel statistilisi erinevusi ei ilmnunud.

Uus õppekava näeb ette, et iga III kooliastme õpilane peab sooritama loovtöö, milleks võib olla uurimus, projekt, kunstitöö, vms. Paljudes koolides ja seda just põhikoolides ei ole veel III kooliastme loovöö korraldamise ja läbiviimise põhimõtted kehtestatud. Selles küsimuses ilmnasid erinevused põhikoolide ja gümnaasiumide õpetajate vastuste vahel. Rohkem olid

kursis kooliõppekavas kehtestatud III kooliastme loovtöö korraldamisega ja läbiviimisega vene õppekeelega koolide õpetajad ning klassiõpetajad.

1.2. Uute ainekavade koostamine

Küsimuses, mis puudutas uute ainekavade koostamist, ilmnisid õpetajate gruppide võrdlemisel erinevused. Põhikooli vs gümnaasiumi õpetajate vastuste vahel puudus erinevus ($p < 0,05$) vaid ühes valikus - *koostöös teiste valdkondade õpetajatega*. Kuna gümnaasiumides võivad töötada samaaegselt mitmed sama aine õpetajad, siis on arusaadav, et uusi ainekavasid saavad koostada koostöös sama aine/valdkonna õpetajatega pigem gümnaasiumi õpetajad kui põhikooli õpetajad. Samas eesti ja vene õppekeelega koolide õpetajate ning aine- ja klassiõpetajate vastuste vahel erinevused puudusid.

Õpilase arengule orienteerituse järgi grupeeritud (õpilase arengule väga orienteeritud, õpilase arengule keskmiselt orienteeritud ja õpilase arengule vähe orienteeritud) õpetajate vastuste võrdlemisel ilmnisid erinevused järgmistes valikutes - *koostöös oma valdkonna ja teiste valdkonna aineõpetajatega*. Esimesed olid tunduvalt koostööaltimad. Õpilase arengule vähe orienteeritud õpetajatest tegi 41% oma ainekavad üksinda.

Ainekavaga rahulolu põhjal moodustatud õpetajate gruppide (ainekava muutused ei ole (veel) märgatavad, muutused on pigem negatiivsed, muutused on positiivsed) võrdlemisel ilmnis oluline erinevus vaid ühes küsimuses *koostöö teiste valdkondade õpetajaga*. Muutuste suhtes negatiivsed õpetajad ei koosta oma ainekavu koos teiste valdkondade õpetajatega.

Riiklikus õppekavas kirjeldatud kooliastmete õpitulemuste saavutatavuse järgi grupeeritud õpetajate vastuste võrdlemisel ilmnis, et positiivsemad õpetajad tegid enam koostööd oma valdkonna aineõpetajatega, teiste valdkondade õpetajatega ja vähem üksinda.

Ainekavade koostamisel arvestasid õpetajad enamasti kõiki õppekavade üldosas kirjeldatud aspekte: *õppekava üldosas kirjeldatud eesmärgid ja üldpädevusi; kooliastmete üldpädevusi; valdkondlikke eesmärgid; lõimingut teiste õppeainetega; läbivate teemade käsitlemist; ainealaseid, ainetevahelisi, klassidevahelisi, ülekoolilisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte; midagi veel*. Vähim arvestasid õpetajad (55%) erinevaid projekte. Ainekavade koostamisel ei pidanud vajalikuks arvestada läbivaid teemasid 13% ning lõimingut 11% õpetajatest (Henno, Granström, 2012). Siin põhikooli ja gümnaasiumi

õpetajate vastuste vahel erinevused puudusid. Eri õppekeelegruppide õpetajate põhiline erinevus oli selles, et vene õppekeelegruppide õpetajate väiteil arvestasid nad ainekavade koostamisel rohkem üldpädevusi ja valdkondlike eesmärgi, eesti õppekeelegruppide õpetajad aga arvestasid rohkem lõimingu teiste õppeainetega. Klassiõpetajate ja aineõpetajate vastused erinesid 3-s valikus – *kooliastmete üldpädevused, lõimingu ja läbivate teemad* – neid aspekte arvestasid klassiõpetajad oma ainekava koostamisel rohkem kui aineõpetajad.

Õpilase arengule rohkem või vähem orienteeritud õpetajate gruppide võrdlemisel ilmnis statistiliselt oluline erinevus ($p < 0,05$) ainekava koostamise kõikide aspektide arvestamisel. 96% õpilase arengule väga ja 80% vähe orienteeritud õpetajad järgisid ainekavade koostamisel õppekava üldosas kirjeldatud eesmärgi ja üldpädevusi, 89% õpilase arengule väga ja 74% vähe orienteeritud õpetajad järgisid läbivate teemade käsitlemist, 91% õpilase arengule väga ja 82% vähe orienteeritud õpetajad järgisid lõimingu teiste õppeainetega.

Õpetajad, kes ei olnud uute ainekavadega rahul, väitsid kõige harvemini, et arvestasid ainekavade koostamisel *kooliastmete üldpädevusi; valdkondlike eesmärgi; lõimingu teiste õppeainetega ja läbivate teemade käsitlemist*. Õpetajad, kes leidsid, et õpitulemused ei ole saavutatavad, väitsid sagedamini, et nad ei arvestanud ainekavade koostamisel *õppekava üldosas kirjeldatud eesmärgi ja üldpädevusi; kooliastmete üldpädevusi; valdkondlike eesmärgi; lõimingu teiste õppeainetega ja läbivate teemade käsitlemist; ainealaseid, ainetevahelisi, klassidevahelisi, ülekoolilisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte*.

1.2.1. Milliseid häid külgi näevad õpetajad oma aine uues ainekavas

Ainekavades tõid enim positiivseid muutusi välja eesti õppekeelegruppide õpetajad ja õpilase arengule vähemal ja suuremal määral orienteeritud õpetajad. Hea oli tõdeda, et riiklikus õppekavas kirjeldatud kooliastmete õpitulemused olid 78% õpetajate arvates nende ainetes saavutatavad.

1.2.2. Milliseid muutusi teeksid õpetajad oma aine ainekavas

Väga huvitav oli saada ülevaade sellest, mida muudaksid õpetajad oma aine ainekavades. 33% põhikooli õpetajatest ei teeks mingeid muudatusi, kui aga oleks võimalik, siis ligi 10% vähendaks õppematerjali ja õpitulemuste mahtu vähendada tulemuste mahtu (?) ning 8% sooviks õpetajatele rohkem valikuvabadust. Erinevalt põhikooli õpetajatest, gümnaasiumi õpetajad pigem suurendaks kursuste/tundide mahtu. Ainult mõni protsent vastanutest (nii põhikooli kui ka gümnaasiumi õpetajatest) jätkaks vana õppekavaga.

Ligi kolmandik vene ja eesti õppekeelega koolide õpetajatest ei teeks mingisuguseid muudatusi. Vene õppekeelega koolide õpetajad sooviks õpetajatele rohkem valikuvabadust ja tundide/kursuste arvu suurendamist. Samas eesti õppekeelega koolide õpetajad sooviksid pigem vähendada õppematerjali ja õpitulemuste mahtu.

34% õpetajatest, kes olid õpilase arengule väga orienteeritud ja 30% õpetajatest, kes olid õpilase arengule vähe orienteeritud, olid samuti arvamusel, et ainekavas ei oleks vaja muudatusi teha. 8% esimestest ja 17% teistest annaksid õpetajatele rohkem valikuvabadust ning 7% esimestest ja 4% teistest suurendaksid tundide/kursuste arvu.

1.2.3. Kas õpetajad oli võimalik saada abi valdkonnakava/ainekava koostamisel

Küsimuses, mis puudutas abi saamist või küsimist, ei ilmnenu koolitüübiti, õppekeele ega ka aine- ja klassiõpetajate vastuste vahel statistiliselt olulisi erinevusi. Erinevused ilmsesid aga õpilaste arengule orienteeritud õpetajate gruppide vahel. Õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad (39%) vastasid enam, et nad ei ole abi saanud.

1.2.4. Ainekavade rakendamine

Õpetajatel paluti hinnata *millised muutused on planeeritud õppeprotsessis käesoleval ja järgmistel õppeaastatel (Palun andke hinnang skaalal 1-st kuni 5-ni lähtudes, et 1 on madalaim ja 5 kõrgeim hinnang). Võrreldes varasemaga pööran ma rohkem tähelepanu ...* Põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate vastuste vahel ilmsesid statistiliselt olulised erinevused mitmete väidete vahel. Nimelt väidavad põhikooli õpetajad sagedamini, et võrreldes varasemaga pööravad nad rohkem tähelepanu *õpilaste erivajaduste arvestamisele, õpilaste sotsiaalsete oskuste ja väärtushinnangute kujundamisele*. Gümnaasiumis õpetavad õpetajad aga väidavad sagedamini, et *andekate õpilaste arendamisele, õpiraskustega õpilastega*

tegelemisele, praktiliste ja uurimuslike tööde tegemisele, aktiivõppemeetodite ja IKT vahendite laialdasemale kasutamisele, õpilase karjääriteadlikkuse kujundamisele. Väidete vahel, nagu *õpilaste motivatsiooni suurendamine, õpilaste individuaalsuse arvestamine, õpioskuste kujundamine, kujundav hindamine ning õpilaste loovuse, enesehindamisoskuse, mõtlemisoskuse arendamise* ei esinenud põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate arvamuste vahel statistiliselt olulisi erinevusi.

Üllastuslikke erinevusi ilmnnes eri õppekeelega koolide õpetajate vastuste vahel. Ainult kahe väite puhul – *võrreldes varasemaga pööran ma rohkem tähelepanu õpilaste sotsiaalsete oskuste ja väärtushinnangute kujundamisele* oli eesti õppekeelega koolide õpetajate arvamuste keskvärtus kõrgem. Kõikide teiste väidete puhul väitsid vene õppekeelega koolide õpetajad sagedamini, et võrreldes varasemaga pööravad nad sellistele aspektidele õppeprotsessis rohkem tähelepanu.

Ainekavaga rahulolu põhjal moodustatud õpetajate gruppide (ainekava muutused ei ole (veel) märgatavad, muutused on pigem negatiivsed, muutused on positiivsed) vastuste võrdlemisel selgus, et statistiliselt olulised erinevused ilmnesisid poolte õppeprotsessi kirjeldavate väidete puhul. Õpetajad, kes olid oma aine uutes ainekavades välja toonud positiivseid aspekte, väitsid sagedamini, et võrreldes varasemagapööravad nad rohkem tähelepanu *õpilaste individuaalsuse arvestamisele; õpilaste erivajaduste arvestamisele; õpilaste loovuse arendamisele; õpilaste kriitilise mõtlemisoskuse arendamisele; praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele; aktiivõppemeetodite laialdasemale kasutamisele; IKT võimaluste laialdasemale kasutamisele; veebiressursside laialdasemale kasutamisele aineõppes; ning muuseumiõppe, õuesõppe, jmt kasutamisele.*

Klassi- ja aineõpetajate vastuste võrdlemisel selgus, et ainul kolme väite puhul – *andekate õpilaste väljaselgitamisele ja arendamisele; õpilaste kriitilise mõtlemisoskuse arendamisele; õpilaste analüüsi ja järeldusoskuste kujundamisele* ei olnud õpetajate vastuste vahel statistilist olulist erinevust. Ülejäänud 16 väite puhul olid klassiõpetajate arvamuste keskvärtused kõrgemad, millest võib järeldada, et klassiõpetajad tähtsustavad enam uute õppekavade rakendamise põhimõtteid.

Korrelatsioonanalüüs tõi välja seosetugevused õppeprotsessi muutusi kirjeldavate õpetajate väidete vahel. Tugev korrelatiivne seos ilmnnes väidete *õpilaste individuaalsuse ja õpilaste erivajaduste arvestamise vahel* ($r=0,77$). Mida enam panustab õpetaja õpilaste erivajaduste arvestamisele, seda enam pöörab ta ka rõhku õpilaste individuaalsuse arvestamisele ja

vastupidi. Ülejäänud väidete vahel esines keskmise tugevusega korrelatiivne seos. Näiteks, mida enam panustas õpetaja õpilaste motivatsiooni suurendamisele, seda enam pööras ta ka tähelepanu õpilaste individuaalsuse arvestamisele ($r=0,67$).

1.2.5. Õpetajate vastuste omavaheline seotus

Järgnevalt uuriti, kas õpetajate vastuste vahel ilmneb mingeid statistiliselt olulisi seoseid. Esimeseks võeti analüüsi aluseks õpetajate uute ainekavadega rahulolu grupid (muutused on positiivsed, muutused on pigem negatiivsed ja muutused ei ole (veel) märgatavad) ja võrreldi ANOVAGA nende gruppide keskmiseid vastuseid õppeprotsessi muutuste väidetega. Statistiliselt olulised erinevused ilmsid järgmiste väidete puhul. Õpetajad, kes nägid oma aine uues ainekava positiivseid külgi, vastasid enam, et võrreldes varasemaga pööravad nad rohkem tähelepanu *õpilaste individuaalsuse arvestamisele; õpilaste erivajaduste arvestamisele; õpilaste loovuse arendamisele; õpilaste kriitilise mõtlemisoscuse arendamisele; praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele, IKT võimaluste laialdasemale kasutamisele; veebiresursside laialdasemale kasutamisele aineõppes, muuseumiõppe, õuesõppe, jmt kasutamisele* ja vähem tähelepanu *projektitööle*.

Teiseks uuriti, millised seosed ilmnevad õpetajate koostöö alaste hinnangute ning selle vahel, kuidas ainekavad tegelikult koostati. Kõikide tunnuste vahel ilmsid statistiliselt olulised erinevused ($p<0,05$).

Õpetajad, kes sagedamini vastasid, et koostasid uued ainekavad koostöös teiste valdkondade õpetajatega, planeerivad suurema tõenäosusega ka ühiselt klasside- ja ainetevahelisi projekte; väidavad ka, et koolisisesed aineseksioonid töötavad edukalt ning ühiselt arutatakse kooliastmete üldpädevuste kujundamist.

Õpetajad, kes sagedamini vastasid, et koostasid uued ainekavad koostöös sama aine õpetajatega või oma valdkonna õpetajatega, väidavad ka suurema tõenäosusega, et kolleegid arutavad ainealaseid küsimusi, koolisisesed aineseksioonid töötavad edukalt ning ühiselt planeeritakse klasside- ja ainetevahelisi projekte. Või ka vastupidi, et õpetajad, kes sagedamini vastasid, et koolisisesed aineseksioonid töötavad edukalt ning kolleegid arutavad ainealaseid küsimusi, nende hinnangud on kõrgemad ka väidetes, et uued ainekavad koostati koostöös sama aine õpetajatega ja/või koostöös oma valdkonna aineõpetajatega. Või õpetajad, kes sagedamini vastasid, et ühiselt planeeritakse klasside- ja

ainetevahelisi projekte ning ülekoollisi üritusi, koostasid ka suurema tõenäosusega uued ainekavad koostöös teiste valdkondade õpetajatega, töötavad edukalt koolisestest aineseksioonides ja arutavad ühiselt kooliastmete üldpädevuste kujundamist.

Vastustest ilmnes ka, et õpetajad, kes koostasid oma ainekavad üksinda, väitsid ka sagedamini, et kolleegid ei aruta omavahel ainealaseid küsimusi.

Oluline oli ka teada saada, kas koostööle orienteeritud õpetajad pööravad rohkem tähelepanu ka lõimingu ning üldosas kirjeldatud eesmärkide ja üldpädevuste, jms sissekirjutamisele ainekavadesse.

Ilmnes, et õpetajatest, kes väitsid, et nende koolides moodustati lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid, osales enamik (92%) ka nende töögruppide töös. Üle poole (60%) neist, kes väitsid, et nende koolides moodustati lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid, koostasid oma uued ainekavad koostöös sama aine õpetajatega, ligikaudu pooled (53%) aga ei koostanud oma ainekavu koostöös ei oma valdkonna ning enamik (82%) isegi mitte koostöös teiste valdkondade õpetajatega. Ligi neljandik (26%) väitis, et koostasid uued ainekavad üksinda. Neljandik (23%) väitis ka, et ainekava koostamisel ei olnud võimalik kelleltki abi saada.

Õpetajad, kes vastasid, et koostasid uued ainekavad **koostöös sama aine õpetajatega**, nendest 96% väitsid, et kooli ainekava koostades arvestasid nad õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, 95% kooliastmete üldpädevusi ning 60%, et arvestasid ainealaseid, ainetevahelisi, ülekoollisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte.

Õpetajad, kes vastasid, et koostasid uued ainekavad **koostöös oma valdkonna aineõpetajatega**, nendest 96% väitsid ka, et kooli ainekava koostades arvestasid nad õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, 95% kooliastmete üldpädevusi, 85% valdkondlikke eesmärke, 94% lõimingut teiste õppeainetega, 91% läbivate teemade käsitlemist ning 67% ainealaseid, ainetevahelisi, ülekoollisi projekte ja pikemaajalisi koolidevahelisi projekte ning see on statistiliselt oluline.

Õpetajad, kes vastasid, et koostasid uued ainekavad **koostöös teiste valdkondade õpetajatega**, nendest 97% väitsid ka, et kooli ainekava koostades arvestasid nad õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, 97% kooliastmete üldpädevusi, 87% valdkondlikke eesmärke, 97% lõimingut teiste õppeainetega, 85% läbivate teemade käsitlemist.

Õpetajad, kes vastasid, et nad koostasid uued ainekavad **üksinda**, nendest 92% väitis, et kooli ainekava koostades arvestasid nad õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, 91% kooliastmete üldpädevusi ning 46% ainealaseid, ainetevahelisi, ülekoollisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte. Kuna teistes aspektides üksinda koostanute vastuste vahel puudus statistiliselt oluline erinevus, siis võib väita, et ainekavad üksinda koostanud õpetajad ei arvestanud ainekavade koostamisel valdkondlike eesmärkidega, lõiminguga ning läbivate teemade käsitlemisega.

1.2.6. Õpetajate rahulolu kooli jõudnud uue õppekava alusel kirjastatud uute tööraamatute, aineõpikute ja töövihikutega

Uue õppekava rakendamine tähendab üheselt seda, et nii gümnaasiumis kui ka põhikoolis on vaja uusi õpikuid. Kahjuks ilmnas aga, et õpetajad ei olnud rahul uute õpikute ja töövihikutega ning väitsid, et need ei toeta uue riikliku õppekava peamisi muudatusi - integreerimist erinevate ainete vahel ja praktiliste tööde läbiviimist. Arvestades seda, et uuele õppekavale üleminek koolides toimus eelmise õppeaasta alguses ning õpetajate küsitlus viidi läbi juba jaanuaris, siis ligi 45% gümnaasiumi õpetajatest ei olnud veel saanud võimalust töötada uute õpikutega ning need, kes on neid kasutanud oli ¼ rahul uute gümnaasiumi õpikutega. Põhikooli osas ei olnud 13% vastanutest kasutanud veel uusi õpikuid ja rahulolu protsent oli 38%. Ka koolitüübi järgi ilmnas erinevus – rohkem olid rahul eesti õppekeelega koolide õpetajad ja aineõpetajad. Õpilaskesksetest õpetajatest, kes olid muutustele väga orienteeritud, vastas umbes 31%, et on uute õpikutega rahul.

Õpetajatelt uuriti, kas nad kasutavad ainult õpikut, õpikut ja töövihikut koos või tööraamatut. Koolitüübiti ja õppekeeleli puudusid õpetajate vastustes statistiliselt olulised erinevused. Küll aga esines erinevus klassiõpetajate ja aineõpetajate vastuste vahel. Ligi 80% klassiõpetajatest kasutas korraka nii õpikut kui töövihikut ning väga suur osa ka aineõpetajatest (77%). Tööraamatut kasutas 17% klassiõpetajatest ja 7% aineõpetajatest. Ainult õpikut üksinda kasutas klassiõpetajatest vaid mõni protsent, aineõpetajatest 16%.

Kui eespool selgus, et riiklikus õppekava kirjeldatud õpitulemused on õpetajate arvates valdavalt saavutatavad, siis optimism vähenes, kui õpetajatelt uuriti, *kas õpik/tööraamat toetab uues õppekavas kirjeldatud üldpädevuste ja valdkonnapädevuste kujundamist, ainealaste õpitulemuste kujundamist, läbivate teemade rakendamist, lõimingu rakendamist,*

ainealaste õpitulemuste saavutamist ja praktiliste tööde läbiviimist. 60-70% nii põhikooli kui ka gümnaasiumi õpetajatest arvasid pigem, et uued õpikud ei toeta neid kirjeldatud aspektide kujundamisel ja seda eriti gümnaasiumi, vene õppekeele koolide õpetajate ning aineõpetajate arvates. Eriti negatiivne oldi praktiliste tööde läbiviimise võimalikkuse suhtes. Ligi 80% vastanutest leidis, et uued õpikud ei toeta praktiliste tööde läbiviimist. Sama kriitilised olid õpetajad ka uusi õpikuid ja töövihikuid õppekomplektidena hinnates. Mõnevõrra olid siin protsendid madalamad, kuid jällegi väitsid just gümnaasiumi ja vene õppekeele koolide õpetajad, et uues õppekavas kirjeldatud pädevuste, lõimingu, jmt kujundamine ei ole võimalik ka töövihiku ja õpiku kooskasutamisel. Positiivsemalt olid meelestatud põhikooli ja eesti õppekeele koolide õpetajad (protsent varieerus keskmiselt 20-30% vahel) ning kõige kõrgemalt hinnati ainealaste õpitulemuste kujundamise võimalikkust – keskmiselt 38% eesti õppekeele põhikooli õpetajaid arvas, et õppekomplektid toetavad selle saavutamist.

Statistilised erinevused ilmsid õpilaskesksete õpetajate gruppide vahel mitmes aspektis. 31% õpilase arengule väga ja 13% vähe orienteeritud õpetajad väitsid, et õpik koos töövihikuga toetab üldpädevuste kujundamist. 28% õpilase arengule väga ja 13% vähe orienteeritud õpetajad väitsid, et õpik koos töövihikuga toetab valdkonnapädevuste kujundamist. 26% õpilase arengule väga ja 10% vähe orienteeritud õpetajad väitsid, et õpik koos töövihikuga toetab lõimingu rakendamist ja 18% õpilase arengule väga ja 8% vähe orienteeritud õpetajad väitsid, et praktiliste tööde läbiviimist.

Oluline oli teada saada, kas õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat pöörab uues õppekavas kirjeldatud aspektide kujundamisele rohkem tähelepanu, väidavad ka, et õpik koos töövihikuga toetavad seda. Analüüsi õpetajate vastuste omavahelisi seoseid.

Õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat toetab neid uues õppekavas kirjeldatud **üldpädevuste kujundamisel**, ligi 73% väitis ka, et õpik koos töövihikuga toetab valdkonnapädevuste ja 84% ainealaste õpitulemuste kujundamist ning 72% läbivate teemade ja 65% lõimingu rakendamist, 44% praktiliste tööde läbiviimist.

Õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat toetab neid uues õppekavas kirjeldatud **valdkonnapädevuste kujundamisel**, 82% väitsid ka, et õpik koos töövihikuga toetab vajalikul määral üldpädevuste ja 88% ainealaste õpitulemuste kujundamist, 72% läbivate teemade ja 67% lõimingu rakendamist, 82% ainealaste õpitulemuste saavutamist ja 46% praktiliste tööde läbiviimist.

Õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat toetab neid uues õppekavas kirjeldatud **ainealaste õpitulemuste kujundamisel**, 76% väitsid ka, et õpik koos töövihikuga toetab neid üldpädevuste, 72% valdkonnapädevuste ja 90% ainealaste õpitulemuste kujundamisel, 69% läbivate teemade ja 62% lõimingu rakendamisel, 81% ainealaste õpitulemuste saavutamisel ning 42% praktiliste tööde läbiviimisel.

Õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat toetab neid uues õppekavas kirjeldatud **läbivate teemade rakendamisel**, 81% väitsid ka, et õpik koos töövihikuga toetab neid üldpädevuste, 75% valdkonnapädevuste ja 86% ainealaste õpitulemuste kujundamisel, 73% lõimingu rakendamisel, 81% ainealaste õpitulemuste saavutamisel ning 45% praktiliste tööde läbiviimisel.

Õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat toetab neid uues õppekavas kirjeldatud **lõimingu rakendamisel**, 83% väitsid ka, et õpik koos töövihikuga toetab neid üldpädevuste, 78% valdkonnapädevuste ja 87% ainealaste õpitulemuste kujundamisel, 83% läbivate teemade rakendamisel, 82% ainealaste õpitulemuste saavutamisel ning 48% praktiliste tööde läbiviimisel.

Õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat toetab neid uues õppekavas kirjeldatud **ainealaste õpitulemuste saavutamisel**, 75% väitsid ka, et õpik koos töövihikuga toetab neid üldpädevuste, 73% valdkonnapädevuste ja 89% ainealaste õpitulemuste kujundamisel, 70% läbivate teemade ja 64% lõimingu rakendamisel ning 45% praktiliste tööde läbiviimisel.

Õpetajad, kes vastasid, et uus õpik/tööraamat toetab neid uues õppekavas kirjeldatud **praktiliste tööde läbiviimisel**, t 79% väitsid ka, et õpik koos töövihikuga toetab neid üldpädevuste, 77% valdkonnapädevuste ja 85% ainealaste õpitulemuste kujundamisel, 75% läbivate teemade ja 71% lõimingu rakendamisel, 83% ainealaste õpitulemuste saavutamisel.

2. KOOLIJUHTIDE HINNANGUD

2.1. Kooliõppekavade koostamine ja õpetajate koostöö

94% koolijuhtidest väitis, et kooli juhtkond oli kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse (99% gümnaasiumiastme koolijuhtidest ja 91% põhikooliga koolijuhtidest). 96% koolijuhtidest vastas, et kaasatud olid ka aineõpetajad, kusjuures põhikooli koolijuhid väitsid seda sagedamini. Vähem väideti, et kaasatud olid omavalitsus, lastevanemad ja õpilased. Märkimisväärne on siinkohal, et 58% gümnaasiumi koolijuhtidest väitsid, et neil olid kaasatud õpilased uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse, samal ajal põhikoolides oli see protsent 29. See oli ka ainuke statistilist oluline erinevus kaasatuse küsimustes ($p < 0,05$).

Koolijuhtide väitel moodustati koolides lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid. Ka siin ilmnisid gruppide vahelised statistiliselt olulised erisused. Nimelt vastas 83% gümnaasiumi ja põhikooli koolijuhtidest ainult 62%, et lõimingu saavutamiseks moodustati valdkondlikud töögrupid. Erinevused ilmnisid ka koolijuhtide juhtimiskäitumise alusel moodustatud gruppide vahel. 1. gruppi kuuluvad väga „eesrindlikud“ koolijuhid väitsid kõige sagedamini (91%), et seoses uue õppekava rakendamisega moodustati lõimingu saavutamiseks õpetajate töögrupid. Koolijuhtidest, kes pigem kalduvad olema õppekavade arendajad, väitsid seda 73% ja õpetajatele orienteeritud koolijuhtidest 55%. Gümnaasiumide koolijuhid vastasid, et õpetajad koostasid uued ainekavad eelkõige koostöös oma valdkonna aineõpetajaga. Statistiline erinevus ilmnis väidetes, kus nenditi, et uued ainekavad koostati *koostöös sama aine õpetajatega* (72% gümnaasiumide ja 37% põhikooli juhtidest väitis seda) ja *üksinda*. 10% gümnaasiumide ja 26% põhikoolide koolijuhtidest väitis, et ainekavad koostati üksinda. Koolijuhtide juhtimiskäitumise alusel moodustatud gruppide vastustest sai välja tuua ühe erinevuse. Nimelt vastasid koolijuhid, kes on orienteeritud regulatsioonidele ja dokumentidele ning keda huvitab rohkem väljapoole paistev kooli kuvand, sagedamini, et nende koolide õpetajad koostasid oma ainekavad koostöös oma ja teiste valdkondade õpetajatega.

Küsimuse *kas teie koolis võetakse kooliõppekava üldosa ja ainekavade koostamisel aluseks riiklik õppekava struktuur või lahtikirjutise jaoks on kokku lepitud riiklikust õppekavast erinev struktuur* vastustest ilmnis, et 94%-l koolidest oli uue kooliõppekava üldosa ja ainekavade

koostamise aluseks riikliku õppekava struktuur. Olulised erinevused koolijuhtide erinevate gruppide vahel puudusid.

Küsimuse *kas ainekavad koostati kõikidele klassidele korraga (1.-9. klassile põhikoolis ja 10.-12. klassile gümnaasiumis) või järkjärgult, vastavalt rakendussätetele* analüüsist ilmselgusid statistilised erinevused põhikooli ja gümnaasiumi koolijuhtide vastuste vahel. 79% põhikooli ja 61% gümnaasiumi juhtidest väitsid, et ainekavad koostati järkjärgult. See tähendab, et just põhikoolid koostasid sagedamini kooliõppekava kõikidele klassidele korraga.

Küsimuse *millisel kujul on kooli õppekava üldosa kättesaadav (kas kooli kodulehel välisveebis, kooli kodulehel siseveebis, paber kandjal või veel kusagil)* analüüsist ilmselgus, et 55% koolides oli kooliõppekava üldosa kättesaadav veebist ja 74% koolides ka paber kandjal. Veel selgus, et mõnes koolis oli õppekava üldosa kättesaadav kooli raamatukogust ja valla kodulehelt. Leidus ka koole, kellel ei olnud see mingil kujul kättesaadav. Erinevused ilmselgusid ka koolitüübiti. 50% gümnaasiumi ja 27% põhikooli koolijuhtidest väitsid, et kooli õppekava on kättesaadav kooli siseveebist.

Sama uuriti ka ainekavade kohta. Ilmselgus, et ainult 19% koolides olid ainekavad kättesaadavad veebist ja 64% koolides olid need kättesaadavad paber kandjal. Tihti vastati ka, et ainekavad on õpetajatel failidena olemas või asuvad kooli serveris. Oli ka koole, kus ainekavasid ei olnud veel tehtud. Selle küsimuse vastustes koolijuhtide gruppide vahel statistiliselt olulised erinevused puudusid.

Küsimuse *kas kooli õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on riikliku õppekava põhimõtetega samad* analüüsimisel selgus, et 76% koolijuhtide väitel olid neil kooli õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted võrreldes riikliku õppekava põhimõtetega üldjoontes samad, võib-olla natukene rohkem lahti kirjutatud ja täpsustatud (Henno, Granström, 2012). Gümnaasiumi ja põhikoolide koolijuhtide vastuste vahel statistilisi erinevusi ei esinenud. 85% koolijuhtidest, kelle koolides koordineerib õppekava arendust õppealajuhataja ja 74% koolijuhtidest, kelle koolides koordineerib õppekava arendust keegi muu ning 62% koolijuhtidest, kes ise koordineerivad, arvasid, et kooli õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on *üldjoontes samad, rohkem lahti kirjutatud ja täpsustatud* ning 9% koolijuhtidest, kelle koolides õppekava arendust koordineerib õppealajuhataja ja 35% koolijuhtidest, kes ise koordineerivad, väitsid, et need on *täpselt samad*.

Küsimuse *kas kooliastmete üldpädevused on põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade kooliastmete pädevustega samad* puhul ilmselgusid statistilised erinevused koolijuhtide

juhtimiskäitumise alusel moodustatud gruppide vahel. Kõige sagedamini vastasid, et *kooliastmete üldpädevused on põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade kooliastmete pädevustega üldjoontes samad, rohkem lahti kirjutatud ja täpsustatud õppekavade arendajad koolijuhid, kellele on oluline väljapoole paistev kooli kuvand ja täpselt samad vastasid kõige harvemini õpetajatele orienteeritud koolijuhid.*

Sarnasust riiklike õppekavadega uuriti ka kooli läbivate teemade kohta. Ilmnes, et 80% koolijuhtide väitel on nende koolis läbivad teemad põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava läbivate teemadega võrreldes täpselt samad (Henno, Granström, 2012). Siin statistiliselt olulisi erinevusi vastajate gruppide vahel ei täheldatud.

Küsimuse *kuidas on planeeritud läbivate teemade käsitlemine teie koolis* vastuste üldistamisel selgus, et 95% koolijuhtide seisukohtade järgi käsitletakse läbivaid teemasid nende koolides lõimitult aineõppe raames, 83% arvates rakendatakse läbivaid teemasid klassi- ja kooliväliste tegevuste raames ning 72% seisukohtade järgi lõimituna loovtöodes. 20% koolijuhtide väitel rakendavad aineõpetajad läbivaid teemasid iseseisvate tundide raames (Henno, Granström, 2012). Ükski koolijuht ei märkinud vastust, et *ei käsitle*. Tasub välja tuua, et 98% põhikooli koolijuhtidest väitis, et läbivaid teemasid käsitletakse lõimitud aineõppe raames, loovtöödena aga jälle rohkem gümnaasiumides. Statistiline erinevus ilmnes põhikoolide ja gümnaasiumides vahel valikus *läbivate teemade käsitlemine valikainetena*. 59% gümnaasiumi ja 42% põhikooli juhtidest väitis, et läbivate teemasid käsitletakse valikainetena. Statistilised erinevus ilmnes loovtööde osas. 73% koolijuhtidest, kelle koolides õppekava arendust koordineerib õppealajuhataja ja 84% koolijuhtidest, kelle koolides õppekava arendust koordineerib keegi muu ning ainult 54% koolijuhtidest, kes ise koordineerivad, arvasid, et läbivaid teemasid rakendatakse lõimituna loovtööna.

Uus õppekava näeb ette ainetevahelist lõimingut, mille saavutamiseks korraldab kool õpet, kujundab õpikeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineteülest käsitlust. Kuigi öeldakse, et lõiming on ennekõike inimeste, alles siis õppeainete vahel, uuriti koolijuhtidelt, kuidas nemad planeerivad lõimingu saavutamist koolis. Koolijuhtidele oli välja pakutud järgmised valikud: *erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisena; õppeainete ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete abil; koolisiseste projektide abil; läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste abil; määratledes erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku; muud variandid (palun märkige).*

Enamuse gruppide vastuste vahel ei ilmnenud statistiliselt olulisi erinevusi, välja arvatud ühes küsimuses, kus õpetajatele orienteeritud koolijuhid vastasid harvemini, et lõimingu saavutamine planeeritakse määratledes erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku.

III kooliastme loovtööde korraldamise ja läbiviimise põhimõtted peaksid uue õppekava alusel olema kehtestatud kõikides koolides. Ometi ilmnas küsitlusest, et 16% põhikoolides ja 9% gümnaasiumides ei olnud neid veel kehtestatud. 37% koolijuhtidest vastas, et loovtöö korraldamise ja läbiviimise põhimõtted olid kehtestatud ja ligi pooltes koolides olid alles läbitöötamise faasis.

Küsimusele *kas teie kooliõppekavas on kehtestatud õpilasuuringute ja praktiliste tööde ettevalmistamise, juhendamise, vormistamise, hindamise, retsenseerimise, kaitsmise tingimused ja kord* said vastata ainult gümnaasiumide koolijuhid. 48% kõikidest koolijuhtidest vastas, et nende koolis on gümnaasiumiaste ning neist 55% väitis, et nende koolis oli kehtestatud õpilasuuringute ja praktilise töö ettevalmistamise, juhendamise ning vormistamise tingimused ja kord. 45% väitis, et oli kehtestatud hindamise, retsenseerimise ja kaitsmise tingimused ja kord. 40% gümnaasiumi juhtidest väitis, et õpilasuuringute, praktilise töö ettevalmistamise jms kord olid koostamata/kinnitamata. Statistilised erinevused ilmnasid koolijuhtide vahel, kes koostasid oma ainekavad korruga või järkjärgult. Nimelt 80% koolijuhtidest, kes koostasid ainekavad korruga ja 57% koolijuhtidest, kes koostasid järkjärgult vastasid, et nende kooliõppekavas on kehtestatud õpilasuuringute ja praktiliste tööde ettevalmistamise, juhendamise, vormistamise kord. 87% koolijuhtidest, kes koostasid ainekavad korruga ja 57% koolijuhtidest, kes koostasid järkjärgult väitsid, et nende koolides on kehtestatud õpilasuuringute hindamise, retsenseerimise ja kaitsmise kord. 20% koolijuhtidest, kelle koolides koordineeris õppekava arendust õppealajuhataja ja 35% koolijuhtidest, kelle koolides koordineeris õppekava arendust keegi muu ning ainult 8% koolijuhtidest, kes ise koordineerisid, väitsid, et nende koolis on kehtestatud tööde hindamise, retsenseerimise, kaitsmise tingimused ja kord.

Vaid gümnaasiumi koolijuhtidele oli vastamiseks ka küsimus *kes olid kaasatud valikkursuste jaotuse kujundamisse: juhtkond; kooli hoolekogu; õppenõukogu; õpetajate ainesektsioonid või valdkondlikud töörühmad; õpilased; lapsevanemad; veel keegi (palun märkige)*. 92% koolijuhtidest väitis, et kaasatud oli juhtkond, 45% hoolekogu, 77% õppenõukogu, 89% õpetajate ainesektsioonid ja valdkondlikud töörühmad ning 53% õpilased.

Statistiliselt olulised erinevused ilmsid nende koolijuhtide gruppide vahel, mis olid moodustatud õppekava koostamise koordineerimise alusel.

Tabel 1. Koolijuhtide gruppide, mis olid moodustatud õppekava koostamise koordineerimise alusel, hinnangute erinevused küsimuses, kes olid kaasatud valikkursuste jaotuse kujundamisse.

	Juhtkond	Kooli hoolekogu	Õppenõukogu	Õpetajate aineseksioonid	Õpilased
koolijuhid, kes ise koordineerisid koolis õppekava arendust	21,6%	8,1%	16,2%	18,9%	10,8%
koolijuhid, kelle koolides koordineeris õppekava arendust õppealajuhataja	50,7%	24,0%	42,7%	48,0%	28,0%
koolijuhid, kelle koolides koordineeris õppekava arendust keegi muu	54,0%	30,0%	46,0%	54,0%	34,0%

Tabelist 1 ilmneb, et need koolijuhid, kes ise koordineerivad õppekava arendust, vastasid vähem, et valikkursuste jaotuse kujundamisse olid kaasatud teised.

Koolijuhtide juhtimiskäitumise gruppide osas leidis erinevusi õppenõukogu ja juhtkonna kaasatuse küsimuses. Väga „eesrindlikud“ juhid väitsid kõige sagedamini, et gümnaasiumi valikkursuste jaotuse kujundamisse on kaasatud kooli hoolekogu, lapsevanemad. Õpetajatele orienteeritud koolijuhid väitsid aga kõige harvemini, et valikkursuse jaotuse kujundamisse on kaasatud kooli hoolekogu, õppenõukogu, õpetajate aineseksioonid ja lapsevanemad.

Statistilised erinevused ilmsid koolijuhtide vahel, kelle koolides koostati õppekavast lähtuvad ainekavad korruga või järkjärgult. Nimelt 63% koolijuhtidest, kelle koolides koostati ainekavad korruga ja 36% koolijuhtidest, kelle koolides koostati need järkjärgult, vastasid, et gümnaasiumi valikkursuste jaotuse kujundamisse on kaasatud juhtkond. 83% koolijuhtidest, kelle koolides koostati ainekavad korruga ja 56% koolijuhtidest, kelle koolides koostati järkjärgult vastasid, et gümnaasiumi valikkursuste jaotuse kujundamisse oli kaasatud kooli hoolekogu. 68% koolijuhtidest, kelle koolides koostati ainekavad korruga ja 59% koolijuhtidest, kelle koolides koostati need järkjärgult vastasid, et gümnaasiumi valikkursuste jaotuse kujundamisse on kaasatud õppenõukogu. 65% koolijuhtidest, kelle koolides koostati ainekavad korruga ja 38% koolijuhtidest, kelle koolides koostati järkjärgult vastasid, et

gümnaasiumi valikkursuste jaotuse kujundamisse on kaasatud õpetajate ainesektsioonid. Siin saab omakorda teha üldistuse, et need koolijuhid, kelle koolides koostati ainekavad korraga, need vastasid sagedamini, et teised partnerid olid kaasatud valikkursuste jaotuse kujundamisse.

Koolijuhtidelt uuriti *millises dokumendis on kirjeldatud hindamise põhimõtted ja korraldus*. 67% koolijuhtide väitel olid nende hindamise põhimõtted ja korraldus kirjeldatud kooli õppekava üldosas ja 32% koolijuhtide väitel, et eraldi koostatud korras. 1% väitis, et hindamise põhimõtted ja korraldus olid kirjeldatud mujal. Kooli juhtide gruppide vahel siin erinevused puuduvad.

Küsitlusest ilmnes ka, et 84% koolijuhtide väitel olid kooli õppekavas kehtestatud õpetaja töökava koostamise nõuded. Koolijuhtide gruppide vahel selles küsimuses statistilisi erinevusi ei ilmnenu.

Sageli rõhutatakse, et koolides on üks suurimaid probleeme kolleegidevaheline koostöö ja suhtlemine. Seetõttu uuriti, kuidas koolijuhid hindavad õpetajate koostööd koolis. Ligi 60% koolijuhtide väitel eksisteerivad valdkonnasektsioonid, mis töötavad nende hinnangul hästi (väga hästi) ning umbes sama suur protsent koolijuhtidest vastas, et kolleegid suhtlevad ainealasel tihedalt (väga tihedalt). 77% koolijuhtidest väitis, et regulaarselt toimuvad arutelud, kus osalevad kõik õpetajad. 81% vastanud koolijuhtidest märkis, et ühiselt planeeritakse klasside- ja ainetevahelisi projekte ning ülekoolilisi üritusi. Koolide, kus uusi ainekavasid koostati järkjärgult, koolijuhid hindasid koostööd koolis kehvemaks kui nende koolide juhid, kus uutes õppekavast lähtuvad ainekavad koostati korraga.

2.2. Hindamine

Koolijuhtidelt uuriti *mida sisaldab kooli hindamise korraldus*. 91% vastanutest väitis, et see sisaldab käitumise hindamist, 84% kujundava hindamise põhimõtteid, 82% hoolsuse hindamist, 54% põhikoolis loovtööde hindamise põhimõtteid. 30% väitis, et gümnaasiumis uurimistööde ja praktiliste tööde hindamise põhimõtteid (vastanutest oli gümnaasiumi koolijuhte 48%). Statistiline erinevus ilmnis põhikoolide ja gümnaasiumide vahel. 89% põhikoolide ja 74% gümnaasiumide koolijuhtidest väitis, et kooli hindamise korraldus sisaldas hoolsuse hindamist.

Koolijuhtidelt uuriti samuti, kuidas antakse tagasisidet õpilaste õpitulemuste saavutatuselt. 100% gümnaasiumi juhtidest väitsid, et teevad seda arenguevestlustega. Põhikoolides väitis seda 98% koolijuhtidest. 64% kõikidest koolijuhtidest väitis, et tagasisidet antakse suuliselt. Statistiline erinevus ilmnes väites – *õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist kirjalikult*. 52% gümnaasiumi ja 40% põhikooli koolijuhtidest väitis, et õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist kirjalikult. 52% koolijuhtidest, kelle koolides koordineerib õppekava arendust õppealajuhataja, 58% koolijuhtidest, kelle koolides õppekava arendust koordineerib keegi muu ning ainult 16% koolijuhtidest, kes ise koordineerivad, arvasid, et õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist kirjalikult. Õpetajatele orienteeritud koolijuhid väitsid seda kaks korda harvemini kui teised koolijuhtide grupid.

2.3. Rahastamine

Koolijuhtidelt uuriti, et kas nad on saanud kasutada eelmise kalendriaasta jooksul eraldatud riigieelarvelist koolitusraha täies mahus. Ilmnes, et 86% koolijuhtidest oli saanud seda kasutada täies mahus, kusjuures rohkem olid seda teha saanud gümnaasiumid (94%) (Henno, Granström, 2012). Statistilised erinevused koolijuhtide gruppide vahel puudusid.

Seoses koolitusrahadega uuriti veel, et kui palju on kool saanud sellest rahast kasutada uute õppekavade rakendamise seotud koolitustele. Ilmnes, et vähem kui 50% riigieelarvelist koolitusraha oli eelmise kalendriaasta jooksul kasutanud uute õppekavade rakendamise seotud koolitusteks 43% koolijuhtidest ja üle 90% rahast vaid 4% koolijuhtidest (Henno, Granström, 2012). Statistilised erinevused kõikide gruppide vahel puudusid.

Koolijuhtidelt küsiti ka, kas nende õpetajad on osalenud uute õppekavade rakendamise seotud ESF-i rahastatud koolitustel. Ilmnes, et 67% koolijuhtide väitel olid nende õpetajad saanud osaleda sellistel koolitustel (Henno, Granström, 2012). Statistilised erinevused gruppide vahel puudusid.

Küsimusele *kas teie kool osaleb uute õppekavade rakendamist toetavas projektis* vastas jaatavalt 26% koolijuhtidest (Henno, Granström, 2012). Erinevus ilmnes põhikoolide ja gümnaasiumide vahel. Nimelt väitis 39% gümnaasiumi ja vaid 14% põhikooli juhte, et nende kool osales mõnes uute õppekavade rakendamist toetavas projektis. Küll aga võiks ära märkida, et 80% koolijuhtidest, kelle koolides koostati ainekavad korraga, vastasid kaks

korda harvemini, et nende kool osaleb mõnes uute õppekavade rakendamist toetavas projektis. Sama väitis 62% koolijuhtidest, kelle koolides koostati uued ainekavad järkjärgult. Õppevahendite raha kasutamiseega on lood sarnased. Ilmnes, et 90% koolijuhtidest olid saanud eelmise kalendriaasta jooksul eraldatud riigieelarvelist õppevahendite raha kasutada täies mahus. Statistilised erinevused kõikide koolijuhtide gruppide vahel puudusid. 49% koolijuhtidest väitis, et nad olid saanud seda raha kasutada peamiselt õpikute, töövihikute, tööraamatute ja vähesel määral muude töövahendite ostmiseks. 26% koolijuhtidest väitis, et lisaks õpikutele, töövihikutele ja tööraamatutele olid nad seda summat saanud kasutada ka muude õppevahendite ostmiseks. Kusjuures 22% koolijuhtidest oli saanud selle eest soetada vaid õpikuid, töövihikuid ja tööraamatuid ning ei midagi muud. Suured erinevused ilmnemiseid koolitüübiti. 57% põhikooli ja 42% gümnaasiumi juhtidest väitis, et nemad olid ostanud peamiselt õpikuid, töövihikuid ja tööraamatuid ning vähesel määral muid õppevahendeid. 40% gümnaasiumi ja 13% põhikooli juhtidest väitis, et raha oli kulutatud võrdselt õpikute, töövahendite ja tööraamatute ning muude õppevahendite ostmiseks.

2.4. Hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem koolis

Küsimuse *kas õpetajat toetab hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem koolis* vastuste analüüsist ilmnes, et 82% koolijuhtide väidetel oli nende koolis võimalik rakendada individuaalselt õppekava. 73% koolijuhtide arvates oli koolides kättesaadav logopeedi abi. Pea sama suur protsent koolijuhtidest arvas, et õpetajaid toetavad õpiabi rühmad. Sotsiaaltöötajate teenuseid oli õpetajatel võimalus kasutada 57% ja koolipsühholoogi abi 51% koolijuhtide arvates. 59% koolijuhtidest väitis, et õpetajatele on kättesaadav kooliväline tugi nõustamiskeskuse spetsialistidelt. 35% koolijuhtidest märkis eraldi õppetöö korraldust andekate jaoks ning 13% õpiraskustega laste klasside olemasolu (Henno, Granström, 2012). Mõnes koolis ei pakutud koolijuhtide väitel ühtegi õpetajat toetavat võimalust. Statistilised erinevused esinesid siin eri koolitüüpide koolijuhtide vastuste vahel. Koolipsühholoogi abi oli suurem võimalus kasutada nendes koolides, kus oli gümnaasiumi aste (74%). Põhikoolides väitis seda vaid 29% koolijuhtidest. Ka andekate laste

jaoks oli eraldi õppetöö korraldatud sagedamini just gümnaasiumides (45%) ja vähem põhikoolides (25%).

Selles küsimuses ilmsid statistiliselt olulised erinevused ka nende koolijuhtide gruppide vahel, mis moodustati koolis kooliõppekava arenduse koordineerimise alusel (koolijuht või õppealajuhataja või keegi kolmas).

Tabel 2. Koolijuhtide gruppide, mis olid moodustatud õppekava koostamise koordineerimise alusel, hinnangute erinevused küsimuses, kas hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem koolis toetab õpetajat

	Õpiabi rühmad	Õpiraskustega laste klassid	Koolipsühholoog	Eripedagoog	Nõustamiskeskuse spetsialistid	KOV sotsiaaltöötajad
koolijuhid, kes ise koordineerisid koolis õppekava arendust	54,1%	,0%	29,7%	13,5%	51,4%	45,9%
koolijuhid, kelle koolides koordineeris õppekava arendust õppealajuhataja	76,0%	16,0%	53,3%	37,3%	70,7%	72,0%
koolijuhid, kelle koolides koordineeris õppekava arendust keegi muu	76,0%	18,0%	62,0%	46,0%	46,0%	44,9%

Tabelist 2 ilmneb, et need koolijuhid, kes ise koordineerivad õppekava arendust, vastasid harvemini, et õpiabi rühmad, õpiraskustega klassid, koolipsühholoog või eripedagoog toetavad õpetajat.

Koolijuhtide erinevate juhtimiskäitumise gruppide võrdlus tõi esile järgmised erisused. Nn õpetajale orienteeritud koolijuhid vastasid ligi kolmandiku võrra harvemini kui teised koolijuhid, et koolipsühholoog toetab õpetajat ja poole harvemini, et on eraldi õppetöö korraldus andekate jaoks.

2.5. Muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal

Koolijuhtidel paluti hinnata, mis muutused on planeeritud õppeprotsessis

Hinnata tuli järgmisi variante:

- *õpilaste motivatsiooni suurendamisele*

- *õpilaste individuaalsete eripärade arvestamisele*
- *õpilaste erivajaduste arvestamisele*
- *andekate õpilaste väljaselgitamisele ja arendamisele*
- *õpiraskustega õpilastega tegelemisele*
- *õpilaste õpioskuste kujundamisele*
- *õpilaste sotsiaalsete oskuste kujundamisele*
- *õpilaste väärtushinnangute kujundamisele*
- *õpilaste arengu jälgimisele*
- *õpilaste loovuse arendamisele*
- *õpilaste enesehindamisoskuse arendamisele*
- *õpilaste kriitilise mõtlemisoskuse arendamisele*
- *õpilaste analüüsi ja järeldusoskuste kujundamisele*
- *õpilaste aktiveerimisele ainetunnis*
- *kujundavale hindamisele*
- *praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele*
- *aktiivõppemeetodite laialdasemale kasutamisele*
- *IKT võimaluste laiemale kasutamisele*
- *veebiresursside kasutamisele aineõppes*
- *muuseumiõppe, õuesõppe jms kasutamisele*
- *õpilaste karjääriteadlikkuse kujundamisele*
- *aineõppe seostamisele igapäeva elu nähtustega*
- *projektitööle*

Ilmnes, et koolijuhtide arvates pööratakse rohkem tähelepanu õpilase individuaalsuse ja erivajaduste arvestamisele, samuti väärtushinnangute kujundamisele ja õpiraskustega õpilastega tegelemisele. Samas pööratakse vähem tähelepanu õpilaste enesehindamisoskuste ja kriitilise mõtlemisoskuse ning karjääriteadlikkuse kujundamisele (Henno, Granström, 2012). Koolitüüpide vahel statistilised erinevused puudusid. Põhikoolide juhid andsid võrreldes gümnaasiumi koolijuhtidega kõrgemad hinnangud järgmistele valikutele: *õpilaste erivajaduste arvestamine; õpiraskustega õpilastega tegelemine; õpilaste aktiveerimine ainetunnis; muuseumiõppe, õuesõppe, jms kasutamine ja aineõppe seostamine igapäeva elu nähtustega*. Siit saab teha järelduse – põhikoolide koolijuhid pööravad rohkem tähelepanu õpilasele ja tema vajadustele.

Koolijuhtide juhtimiskäitumise alusel moodustatud gruppide vastuste vahel esinesid statistiliselt olulised erinevused 7 väite puhul. Juhid, kes kalduvad pigem/natuke olema õppekavade arendajad ja keda huvitab väljapoole paistev kooli kuvand, väitsid harvemini, et pööratakse tähelepanu *õpiraskustega õpilastega tegelemisele; õpilaste arengu jälgimisele ja õpilaste aktiveerimisele ainetunnis*. Koolijuhid, kes pigem toetavad õpetajat, väitsid teistest

harvemini, et käesoleval ja järgmisel õppeaastal pööratakse õppeprotsessis rohkem tähelepanu *õpilaste kriitilise mõtlemisoscuse arendamisele; kujundavale hindamisele; aktiivõppemeetodite laialdasemale kasutamisele ja õpilaste karjääriteadlikkuse kujundamisele.*

2.6. Koolijuhtide juhtimiskäitumine

Ühe küsimusega uuriti, kuidas kooli juhtkond toetab õpetajad õppe-kasvatustegevuses. Koolijuhtidel paluti märkida, kui tihti tuli all loetletud tegevusi ja käitumist ette eelmisel õppeaastal. Koolijuhtidele oli antud järgmised variandid ning nad pidid tegema valiku skaalal: mitte kunagi; harva; küllalt tihti; väga tihti.

- *ma veendun, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest;*
- *ma kindlustan, et õpetajate töö lähtub kooli kasvatuseesmärkidest;*
- *ma jälgin õppetööd klassides;*
- *ma kasutan õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatuseesmärkide kujundamiseks;*
- *ma annan õpetajatele soovitusi, kuidas nad saaksid oma tööd õpetamisel parandada;*
- *kui õpetajal on probleeme oma klassiga, siis näitan üles initsiatiivi, et olukorda arutada;*
- *informeerin õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada;*
- *kontrollin, et tegevus tundides vastaks kooli õppe-kasvatuseesmärkidele;*
- *arvestan õppekavaarendust mõjutavate otsuste puhul eksamitulemustega;*
- *tagan, et õppekava koordineerimisel on selge, kes vastutab;*
- *kui õpetaja räägib probleemist klassis, siis me lahendame selle probleemi ühiselt;*
- *pööran tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides.*

Suuri erinevusi põhikooli ja gümnaasiumi koolijuhtide vastuste vahel ei ilmnenud. Gümnaasiumi koolijuhid vastasid sagedamini, et *arvestavad õppekavaarendust mõjutavate otsuste puhul eksamitulemustega.* Kõige sagedamini väitsid koolijuhid end *informeerivat õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada ning ühiselt lahendatakse probleemid klassis,* samas aga vastasid nad kõige harvemini, et *toetavad õpetajaid õppe-kasvatustegevustes.* Koolijuhtide juhtimiskäitumise klastrite vahel esinesid statistiliselt olulised erinevused kõikide väidete puhul. Juhid, kes kalduvad pigem olema õppekavade arendajad ja keda huvitab väljapoole paistev kooli kuvand, väitsid kõige harvemini, et *ma jälgin õppetööd klassides; ma annan õpetajatele soovitusi, kuidas nad saaksid oma tööd õpetamisel parandada; kui õpetajal on probleeme oma klassiga, siis näitan üles initsiatiivi, et*

olukorda arutada; informeerin õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada; kontrollin, et tegevus tundides vastaks kooli õppe-kasvatuseesmärkidele; arvestan õppekavaarendust mõjutavate otsuste puhul eksamitulemusega; kui õpetaja räägib probleemist klassis, siis me lahendame selle probleemi ühiselt; pööran tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides. Koolijuhid, kes pigem toetavad õpetajat, väitsid teistest harvemini, et ma veendun, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest; ma kindlustan, et õpetajate töö lähtub kooli kasvatuseesmärkidest; ma kasutan õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatuseesmärkide kujundamiseks; tagan, et õppekava koordineerimisel on selge, kes vastutab.

Järgnevalt uuriti, kas teatud juhtimiskäitumisega koolijuhtidele on iseloomulik ka teatud õppekava rakendamisega seotud tegevusmustrid. Statistiliselt olulised seosed ilmnisid osade tunnuste vahel. Ilmnes, et koolijuhid, kes väitsid enam, et *tagavad, et õppekava koordineerimisel on selge, kes vastutab*, vastasid ka, et RÕK-i üldosa väljatöötamisse olid kaasatud omaavalitsus, lapsevanemad ja juhtkond. Koolijuhid aga, kes väitsid enam, et *kindlustavad, et õpetajate töö lähtub kooli kasvatuseesmärkidest*, vastasid ka, et RÕK üldosa väljatöötamisse oli kaasatud juhtkond ja lapsevanemad.

Samas koolijuhid, kes väitsid sagedamini, et *kui õpetajal on probleeme oma klassiga, siis näidatakse üles initsiatiivi, et olukorda arutada*, siis nendes koolides oli uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse tõenäolisemalt kaasatud kooli hoolekogu. Koolijuhid aga, kes väitsid, et *nad kasutasid õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatuseesmärkide kujundamiseks*, vastasid suurema tõenäosusega, et uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse olid kaasatud õpilased.

3. ÕPETAJATE JA KOOLIJUHTIDE HINNANGUTE VÕRDLUS

Kuna õpetajate ja koolijuhtide küsitluses oli 16 küsimust identsed, siis oli võimalik võrrelda õpetajate ja koolijuhtide vastuseid samadele küsimustele. Statistiliselt olulised tulemused on arvestatud olulisusenivool 0,05.

Mõned küsimused olid suunatud vaid neile õpetajatele ja koolijuhtidele, kelle koolis on gümnaasiumiaste. 48% koolijuhtidest ja 58% õpetajatest määratlesid end gümnaasiumis töötavaks. Küsimusele, mis puudutas gümnaasiumis õpetatava valikkursuse valiku aluseid – vastas 54% õpetajatest ja 38% koolijuhtidest, et selleks oli kooli õppesuund. 34% õpetajatest ja 29% koolijuhtidest väitis, et valikkursuse valiku aluseks on juhtkonna ettepanekud. Teistes vastusevariantides statistilised erinevused puudusid.

Küsimuses *kuidas kool annab tagasisidet õpilaste õpitulemuste/pädevuste saavutatuselt* ilmnes statistiline oluline erinevus arenguestluste küsimuses. 78% õpetajatest ja 99,4% koolijuhtidest väitis, et tagasisidet antakse arenguestluste kaudu. Teistes küsimustes õpetajate ja koolijuhtide arvamused statistiliselt ei erinenud.

3.1. Koostöö koolis ja valdkondlike töögruppide moodustamine

Õpetajate ja koolijuhtide seisukoht õpetajate koostööst koolis oli kohati vastuoluline. Koolijuhtide hinnangute keskväärtused olid kõrgemad kui õpetajate omad enamustes alaküsimustes: *kolleegid arutavad ainealaseid küsimusi, ühiselt planeeritakse klassidevahelisi projekte, ühiselt arutatakse kooliastmete üldpädevuste kujundamist ja regulaarselt toimuvad arutelud, kus osalevad kõik õpetajad*. Ilmselt on ka siin kohati tegu koolijuhtide illusiooniga või lootusega, kuidas peaks koolis koostöö toimuma. Tegelikuses aga on koostöö kolleegide vahel üks suurimaid väljakutseid ja see peegeldub ka õpetajate vastustest. Õpetajate hinnang oli koolijuhtidest positiivsem ainult ühes küsimuses – *koolisesed ainesektsioonid töötavad edukalt*, aga see erinevus ei olnud statistiliselt oluline.

Koolijuhtide ja õpetajate käest uuriti, et kas seoses uue õppekava rakendamisega koolis organiseeriti ainete vahelise lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid. Ilmnes, et 72% koolijuhtide ja 80% õpetajate väitel moodustati koolides lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid (Henno, Granström 2012). See oli

statistiliselt oluline erinevus. Veel ilmnas, et koolide, kes koostasid ainekavad järkjärgult, õpetajate ja koolijuhtide hinnangud töögruppide moodustamise kohta olid samuti statistiliselt oluliselt erinevad. Õpetajad väitsid seda sagedamini kui koolijuhid.

Nii koolijuhtide kui ka õpetajate käest uuriti, *et kas õpetajad koostasid/koostavad uued ainekavad üksinda või koos teistega*. Vastuste võrdlemisel ilmnas, et koolijuhtide ja õpetajate arvamused langesid kokku valikus *koostöös sama aine õpetajatega*. Koolijuhid vastasid poole sagedamini kui õpetajad, et koostööd tehti *sama ja teiste valdkondade õpetajatega*. Õpetajad aga väitsid sagedamini, et koostööd ei tehtud ja *ainekavad koostati üksinda*. Näiteks väitis 42% õpetajatest ja 80% koolijuhtidest, et uued ainekavad koostati *koostöös oma valdkonna aineõpetajatega*, 16% õpetajatest ja 47% koolijuhtidest aga, et *koostöös teiste valdkondade õpetajatega*. Osad õpetajad koostasid ainekavasid ka üksinda, seda väitis 31% õpetajatest ja 19% koolijuhtidest.

Koolijuhtidelt ja õpetajatelt uuriti veel, *kas koolis võeti kooliõppekava üldosa ja ainekavade koostamisel vormistuse aluseks riikliku õppekava struktuur või lepiti lahtikirjutuse jaoks kokku riiklikust õppekavast erinev struktuur*. Ilmnas, et enamus koolides oli uue kooliõppekava üldosa ainekavade koostamise aluseks riikliku õppekava struktuur. Statistiline erinevus siin puudus, keskmiselt väitis seda 90% nii koolijuhtidest kui ka õpetajatest. Samas vastasid õpetajad sagedamini, et kooli õppekava lahtikirjutuse jaoks lepiti kokku riiklikust õppekavast erinev struktuur.

Järgnevalt küsiti koolijuhtide ja õpetajate käest, *et kas nad koostasid uuest õppekavast lähtuvad ainekavad kõikidele klassidele korraga (1.-9. klassile põhikoolis ja 10.-12. klassile gümnaasiumis) või järkjärgult vastavalt rakendussätetele (näiteks 2011. õ/a-l uuele õppekavale üleminevatele: 1., 4., 7., 10. klassidele jne)*. Koolijuhtide ja õpetajate vastuste vahel oluline erinevus puudus. Umbes 70% vastanutest väitis, et uuest õppekavast lähtuvad ainekavad koostati järkjärgult. Koolitüübiti võrdlemisel jäi erinevus mitteoluliseks.

Õpetajate ja koolijuhtide arvamuskuidas *on planeeritud läbivate teemade käsitlemine koolis* oli statistiliselt erinev peaaegu kõikides väidetes, *v.a. iseseisvate tundidena ning ei käsitleta*. Enamus valikute puhul vastasid koolijuhid võrreldes õpetajatega märksa positiivsemalt. Kõige sagedamini väideti (95% koolijuhtidest ja 87% õpetajatest), et läbivaid teemasid käsitletakse koolis lõimitud aineõppe raames. Ainult ühe valiku puhul on õpetajate arvamuste keskväärtus kõrgem koolijuhtidest ja see on seisukoht, et *aineõpetajad rakendavad läbivaid teemasid iseseisvate tundide raames*. Kõiki teiste valikute puhul oli

koolijuhtide vastuste keskväärtns kõrgem kui õpetajatel – näiteks valikus *lõimitud loovtöödena* väitis 72% koolijuhtidest ja 54% õpetajatest. Valikus *valikainena* oli erinevus 20%-line ning valikus *aineteüleste, ülekoolliliste või klassidevaheliste projektidenä on* erinevus koolijuhtide ja õpetajate vahel ~30%.

3.2. Hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem koolis

Erinevad arvamused valitsesid õpetajate ja koolijuhtide vahel küsimuses *kuidas toetab õpetajaid koolis hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem*. Enamuses alaküsimustes esines õpetajate ja koolijuhtide arvamuste vahel statistiliselt oluline erinevus. 71% koolijuhtidest ja 52% õpetajatest väitsid, et õpetajaid toetavad õpiabi rühmad. 13% koolijuhtidest ja 20% õpetajatest väitsid, et õpetajaid toetavad õpiraskustega laste klasside olemasolu ning 13% koolijuhtidest ja 8% õpetajatest väitsid, et õpetajaid toetavad muude klasside olemasolu. 51% koolijuhtidest ja 60% õpetajatest väitsid, et õpetajaid toetab koolipsühholoog. 35% koolijuhtidest ja 25% õpetajatest väitsid, et õpetajaid toetab eripedagoog koolis. 35% koolijuhtidest ja 63% õpetajatest väitsid, et õpetajaid toetab eraldi õppetöö korraldus andekate õpilaste jaoks. 59% koolijuhtidest ja vaid 22% õpetajatest väitis, et õpetajatele pakub tuge kooliväline nõustamiskeskuse spetsialist ning 58% koolijuhtidest on veendunud, et tuge pakub ka KOV sotsiaaltõtaja ja haridusametnik, kusjuures vaid 33% õpetajatest tunnetasid seda.

3.3. Koolijuhtide juhtimiskäitumine

Ühe küsimusega uuriti, kuidas kooli juhtkond toetab õpetajat õppe-kasvatustegevuses. Õpetajatel ja koolijuhtidel paluti märkida, kui tihti tuli valikutena mainitud tegevusi ja käitumist ette eelmisel õppeaastal. Valik tuli teha neljasel skaalal: *mitte kunagi; harva; küllalt tihti; väga tihti*. Kõikides väljapakutud väidetes arvasid koolijuhid, et nad osutavad toetust enam kui seda väitsid õpetajad. Statistiliselt olulised erinevused ilmsesid järgmistes valikutes: *kui õpetajal oli probleeme oma klassiga, siis näitasin üles initsiatiivi, et olukorda arutada; informeerisin õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada; kui õpetaja rääkis probleemist klassis, siis me lahendasime selle probleemi ühiselt; ma*

veendusin, et õpetajad täiendavad ennast, lähtudes kooli õppe-eesmärkidest; pöörasin tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides.

Õpetajate ja koolijuhtide vastuste erinevuste põhjusteks võib olla see, et koolijuhid tunnetavad asju kõrgemalt/laiemalt, aga kahjuks õpetajad selliselt asju ei näe. Samas koolijuhid vist ka ei teadvusta, kui palju esineb aineõpetuses õpilastega muresid ja probleeme ning koolijuhtide poole nende probleemidega tihtipeale ei pöördutagi.

3.4. Muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal

Õpetajate ja koolijuhtide seisukohtade vahel, millised muutused on planeeritud õppeprotsessis käesoleval ja järgmistel aastatel esines peaaegu kõikides väidetes statistiliselt oluline erinevus (*õpilaste motivatsiooni suurendamisele; õpilaste individuaalsuse arvestamisele; õpilaste erivajaduste arvestamisele; andekate õpilaste väljaselgitamisele ja arendamisele; õpiraskustega õpilastega tegelemisele; õpilaste õpioskuste kujundamisele; õpilaste sotsiaalsete oskuste kujundamisele; õpilaste väärtushinnangute kujundamisele; õpilaste arengu jälgimisele; kujundavale hindamisele; praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele; IKT võimaluste laialdasemale kasutamisele; veebiressursside laialdasemale kasutamisele aineõppes; muuseumiõppe, õuesõppe, jmt kasutamisele; õpilaste karjääriteadlikkuse kujundamisele ning projektitööle*).

Kindlasti tuleb märkida, et koolijuhtide hinnangute keskväärtused olid jällegi kõrgemad kui õpetajatel. Kui koolijuhtide arvates pööravad õpetajad võrreldes varasemaga rohkem tähelepanu just õpilase individuaalsuse ja erivajaduste arvestamisele, õpiraskustega õpilaste õpetamisele, siis õpetajad seda ei arva. Uus õppekava paneb suurema rõhuasetuse kujundava hindamisele ja õuesõppele. Ometigi on õpetajate ja koolijuhtide hinnangute keskväärtused madalamad kui eespoolt loetletud tegevustel. Varasemaga võrreldes ei pöörata nendele aspektidele igapäeva koolielus rohkem tähelepanu (Henno, Granström 2012). Koolitüübiti vastuste võrdlemisel ilmnis sama tendents, et koolijuhtide hinnangute keskväärtused olid kõrgemad kui õpetajatel. Näiteks gümnaasiumide koolijuhid vastasid võrreldes õpetajatega enam, et tähelepanu pööratakse *karjääriteadlikkuse kujundamisele* ja *projektitööle*.

3.5. Koolijuhtide ja õpetajate vastuste omavaheline kooskõla

Järgnevalt huvitas uurijaid, kas nendes koolides, kus koolijuhtide hinnangud - õpetajat toetab erivajaduste õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteemi mitmekülgsus ja toimimine - olid kõrgemad, pööravad õpetajad õppeprotsessis rohkem tähelepanu õpilaste erivajaduste arvestamisele ja õpiraskustega õpilastega tegelemisele.

Analüüsi läbiviimiseks liideti esmalt kokku, kui palju õpetajat toetavaid võimalusi igas koolis oli. Siis leiti seosed saadud summa (tugisüsteemi mainingute arvu) ja erinevatele aspektidele tähelepanu pööramise vahel.

Järgnev loetelu kirjeldab seoste tugevust. Statistiliselt olulised seosed on märgitud tärnidega. Analüüsiti ainult nende koolide õpetajate vastuseid, kus küsimusele vastasid sama kooli õpetaja(d) (N=673) kui ka koolijuhid (N=120).

<i>kujundavale hindamisele</i>	,216**
<i>õpilaste erivajaduste arvestamisele</i>	,178**
<i>praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele</i>	,175**
<i>õpiraskustega õpilastega tegelemisele</i>	,174**
<i>muuseumiõppe, õuesõppe, jmt kasutamisele</i>	,153**
<i>õpilaste motivatsiooni suurendamisele</i>	,141**
<i>andekate õpilaste väljaselgitamisele ja arendamisele</i>	,139**
<i>õpilaste enesehindamisoskuse arendamisele</i>	,136**
<i>projektitööle</i>	,133**
<i>aktiivõppemeetodite laialdasemale kasutamisele</i>	,122**
<i>õpilaste väärtushinnangute kujundamisele</i>	,119**
<i>õpilaste individuaalsuse arvestamisele</i>	,117**
<i>õpilaste arengu jälgimisele</i>	,110**
<i>õpilaste kriitilise mõtlemisoskuse arendamisele</i>	,108**
<i>õpilaste õpioskuste kujundamisele</i>	,107**
<i>õpilaste loovuse arendamisele</i>	,086*
<i>veebiresursside laialdasemale kasutamisele aineõppes</i>	,083*
<i>õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamisele</i>	,080*
<i>IKT võimaluste laialdasemale kasutamisele</i>	,078*
<i>õpilaste karjääriteadlikkuse kujundamisele</i>	0,062
<i>õpilaste aktiveerimisele ainetunnis</i>	0,058

<i>õpilaste analüüsi ja järeldusoskuste kujundamisele</i>	0,049
<i>aineõppe seostamisele igapäevaeluga</i>	0,015

Nagu ülaltoodust nähtub, ilmneb loetelus kõige tugevam, aga oma väärtuselt ometigi nõrk seos (0,216) selle vahel, kui palju oli koolis õpetajat toetavaid tugisüsteeme ning selle vahel, kui palju pöörati rõhku kujundavale hindamisele. Nõrgad seosed ilmned ka väitega *õpilaste erivajaduste arvestamine ja õpiraskustega õpilastega tegelemine*. Seega ei saa teha üldistust, et kui koolijuht vastas, et õpetajat toetab koolis erivajaduste õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem, siis õpetajad pööraksid õppeprotsessis ka rohkem tähelepanu õpilaste erivajaduste arvestamisele või õpiraskustega õpilastega tegelemisele. Oleks loogiline, et koolides, kus koolijuht väidab olevat olemas erivajadustega õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem, saavad õpetajad pöörata õppeprotsessis ka rohkem tähelepanu erivajadustele ja õpiraskustele.

Kui õpetajad jagati koolijuhtide hinnangute põhiselt (mitu tugisüsteemi konkreetses koolis koolijuht mainis olevat ja selle väärtus määrati ka õpetajale) ning analüüsi jäeti vaid õpetajad ja arvutati korrelatsioonid, tulid kõik seosed olematud.

Järgnevalt uuriti, kas nendes koolides, kus koolijuht väitis, et *ta veendub, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest*, arvestasid õpetajad kooli ainekavasid koostades rohkem *õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, kooliastmete üldpädevusi, valdkondlikke eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega, läbivate teemade käsitlemist, ainealaseid, ainetevahelisi, klassidevahelisi, ülekoolilisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte* olid õpetajad rohkem või vähem kriitilisemad uute õpikute ja töövihikute küsimustes *kas uued õppematerjalid toetavad üldpädevuste, valdkonnapädevuste, ainealaste õpitulemuste kujundamisel, läbivate teemade, lõimingu rakendamisel ja ainealaste õpitulemuste saavutamisel ning praktiliste tööde läbiviimisel (näiteks loodusainetes)*. Jällegi analüüsiti ainult nende koolide õpetajate vastuseid (N=621), kus küsimusele vastasid sama kooli õpetaja(d) ja koolijuhid. Loodi uus tunnus, mille väärtus seostus õpetaja koolijuhi arvamusega sellele küsimusele.

Selgus, et koolides, kus koolijuhid väitsid enam, et *õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest*, ei pidanud õpetajad enam vajalikuks arvestada kooli ainekavasid koostades *õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, kooliastmete üldpädevusi, valdkondlikke eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega, läbivate teemade käsitlemist,*

ainealaseid, ainetevahelisi, klassidevahelisi, ülekoolilisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte. Samuti ei olnud õpetajate kriitilisus õpikute ja töövihikute kohta seotud koolijuhtide veendumusega, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppeeesmärkidest.

4. ARUTELU

Lähtuvalt uuringu lähteülesandest uuriti nii õpetajate kui ka koolijuhtide hinnangute erisusi. Õpetajate orienteerituse õpilasekesksusele, ainekavaga rahulolu ning õpitulemuste saavutatavuse alusel analüüsiti õpetajate vastuste erinevusi koolitüübiti (põhikooli ja gümnaasiumi õpetajad); õppekeeleli (eesti ja vene õppekeelega koolide õpetajad); klassiõpetajate ja aineõpetajate. Koolijuhtide vastuste erinevused toodi välja koolitüübiti (põhikoolide ja gümnaasiumide koolijuhid) selle alusel, kes koordineerib koolis kooliõppekava arendust (koolijuht, õppealajuhataja, või keegi muu), kas ainekavad koostati järkjärgult või korraga ning koolijuhtide juhtimiskäitumise alusel.

Uuritavateks valdkondadeks olid: kooliõppekava üldosa ja ainekavade väljatöötamine ning rakendamine; lõimingu rakendamine ja õpetajate vaheline koostöö; erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste toetamine; koolijuhtide juhtimiskäitumine ning kavandatavad muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal.

Kuna õpetajate ja koolijuhtide küsimustikus oli 16 küsimust identsed, siis sai võrrelda õpetajate ja koolijuhtide vastuseid samadele küsimustele.

4.1. Kooliõppekava üldosa ja ainekavade väljatöötamine ning rakendamine

Koolijuhtide vastuste analüüsist ilmnes, et 162-st koolist oli kooliõppekava koostamisega alustanud 161 (Henno, Granström, 2012). 99% gümnaasiumi ja 91% põhikooli koolijuhtidest oli kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse. 58% gümnaasiumi ja ainult ligi kolmandik (29%) põhikooli juhtidest väitsid ka, et kaasatud olid ka õpilased. Õpetajate väitel oli neist 79% kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse (Henno, Granström, 2012). Gümnaasiumiõpetajad väitsid end olevat rohkem kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse kui põhikooli õpetajad.

79% põhikoolides ja 61% gümnaasiumides koostati ainekavad järkjärgult, mitte kõikidele klassidele korraga. 55% koolides oli kooliõppekava üldosa kättesaadav veebist. 50% gümnaasiumi ja 27% põhikooli juhtidest väitis, et kooli õppekava on kättesaadav siseveebist. Ainult 19% koolides olid veebist kättesaadavad ainekavad.

Väga „eesrindlikud“ ja õpetajat toetavad juhid väitsid sagedamini, et gümnaasiumi valikkursuste jaotuse kujundamisse oli kaasatud kooli hoolekogu, lapsevanemad. Õpetajatele

orienteeritud koolijuhid väitsid aga harvemini, et valikkursuse jaotuse kujundamisse on kaasatud kooli hoolekogu, õppenõukogu, õpetajate ainesektsioonid ja lapsevanemad.

Need koolijuhid, kelle koolides koostati uued ainekavasid korraga, hindasid koostööd koolis paremaks kui nende koolide juhid, kus uued, õppekavast lähtuvad ainekavad koostati järkjärgult.

Õpetajate ja koolijuhtide arvamus, kuidas on planeeritud läbivate teemade käsitlemine koolis, oli statistiliselt erinev peaaegu kõikides valikutes. Enamuses valikutes vastasid koolijuhid märksa positiivsemalt. Kõige sagedamini väideti, et läbivaid teemasid käsitletakse koolis lõimitud aineõppe raames. Ainult ühe valiku puhul oli õpetajate arvamuste keskväärtus kõrgem koolijuhtidest ja see on seisukoht, et *aineõpetajad rakendavad läbivaid teemasid iseseisvate tundide raames*. Kui klassiõpetajad käsitlesid läbivaid teemasid pigem lõimitult aineõppes ja loovtöodes, siis aineõpetajad valikainetes. Gümnaasiumi õpetajad väitsid sagedamini, et käsitlevad läbivaid teemasid iseseisvate tundidena, valikaines ning ülekooliliste või klassidevahelistes projektides. Kui eesti õppekeelega koolides käsitletakse läbivaid teemasid pigem lõimitud aineõppena, siis vene õppekeelega koolide õpetajate väidetel aga rohkem valikainetes ja ülekooliliste või klassidevahelistes projektides. See tähendab, et vene õppekeelega koolide õpetajad ei tähtsusta veel läbivate teemade rakendumist läbi lõimitud aineõppe.

Arenguestlusi viivad sagedamini läbi klassiõpetajad ja arenguestlusi korraldatakse sagedamini just põhikoolis. Võrreldes eesti õppekeelega kooli õpetajatega kirjeldavad vene õppekeelega koolide õpetajad sagedamini õpilase pädevuste kujunemist ja arengut kirjalikult.

Hea oli tõdeda, et riiklikus õppekavas kirjeldatud kooliastmete õpitulemused oli 78% õpetajate arvates nende ainetes saavutatavad (Henno, Granström, 2012). Ainekavades tõid positiivseid aspekte enam välja just eesti õppekeelega koolide õpetajad ja vähem vene õppekeelega koolide õpetajad. Gümnaasiumi õpetajad suurendaks kursuste/tundide mahtu. Ligi kolmandik vene ja eesti õppekeelega koolide õpetajatest ei teeks mingisuguseid muudatusi. Vene õppekeelega koolide õpetajad sooviks õpetajatele suuremat valikuvabadust ja tundide/kursuste arvu suurendamist. Samas eesti õppekeelega koolide õpetajad sooviksid pigem vähendada õppematerjali ja õpitulemuste mahtu (???). Küsimuses, mis puudutas ainekavade koostamisel abi saamist või küsimist, ilmnesis erinevused õpilaste arengule

orienteeritud õpetajate gruppide vahel. Õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad vastasid enam, et nad ei ole kelleltki abi saanud.

Probleemne oli, et ainekavade koostamisel ei pidanud vajalikuks üldosas kirjeldatud aspektidest arvestada läbivaid teemasid 13% ning lõimingut 11% õpetajatest (Henno, Granström, 2012). Vene õppekeelega koolide õpetajad väitsid, et nad arvestasid ainekavade koostamisel rohkem üldpädevusi ja valdkondlike eesmärke ning eesti õppekeelega õpetajad jällegi lõimingut teiste õppeainetega. Võrreldes aineõpetajatega olid klassiõpetajate hinnangud uute õppekavade rakendumispõhimõtetega rohkem kooskõlas, sest nad väitsid enam, et arvestasid ainekavade koostamisel kooliastmete üldpädevusi, lõimingut ja läbivaid teemasid. Loogiline on ka, et õpilase arengule rohkem orienteeritud õpetajad arvestasid kõiki õppekavade üldosas kirjeldatud aspekte enam kui õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad.

Tähelepanu väärib, et õpetajad, kes ei olnud rahul uute ainekavadega, vastasid harvemini, et ainekavade koostamisel arvestasid nad kooliastmete üldpädevusi, valdkondlikke eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega ja läbivaid teemasid. Ja jällegi need õpetajad, kes leidsid, et kooliastmete õpitulemused ei ole saavutatavad, vastasid sagedamini, et nad ei arvestanud ainekavade koostamisel õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, kooliastmete üldpädevusi, valdkondlikke eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega ja läbivate teemade käsitlemist, ainealaseid, ainetevahelisi, klassidevahelisi, ülekoolilisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte.

Uue õppekava rakendamine eeldab nii gümnaasiumis kui ka põhikoolis uusi õpikuid. Kahjuks ilmnes aga, et õpetajad ei olnud rahul uute õpikute ja töövihikutega. Suurem rahulolematus uute õpikutega valitses eesti õppekeelega koolide ja aineõpetajate hulgas.

Õpetajatelt uuriti, kas nad kasutavad ainult õpikut, õpikut ja töövihikut koos või tööraamatut. 80% klassiõpetajatest ja 77% aineõpetajatest kasutas õpikut koos töövihikuga. Õpikut üksinda kasutas klassiõpetajatest vaid mõni protsent, aineõpetajatest ligi 16%. 2/3 põhikooli ja gümnaasiumi õpetajatest arvasid, et uued õpikud ei toeta uues õppekavas kirjeldatud üldpädevuste ja valdkonnapädevuste kujundamist, ainealaste õpitulemuste kujundamist, läbivate teemade rakendamist, lõimingu rakendamist, ainealaste õpitulemuste saavutamist ja praktiliste tööde läbiviimist. 80% vastanutest leidis, et uued õpikud ei toeta ka praktiliste tööde läbiviimist. Negatiivsemalt olid meelestatud kirjeldatud aspektides just gümnaasiumi ja

vene õppekeelega koolide õpetajad. Õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad hindasid õppekirjandust negatiivsemalt.

89% põhikoolide ja 74% gümnaasiumide koolijuhtidest väitis, et kooli hindamise korraldus sisaldas hoolsuse hindamist. 52% gümnaasiumi ja 40% põhikooli koolijuhtidest väitis, et õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist kirjalikult. Pooled koolijuhtidest, kelle koolides koordineeris õppekava arendust õppealajuhataja ja üle kümnendiku koolijuhtidest, kes ise koordineerisid arvasid, et õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist kirjalikult. Õpetajatele orienteeritud koolijuhid väitsid seda kaks korda harvemini kui teised koolijuhtide grupid.

Ilmnes, et 86% koolijuhtidest kasutasid eelmise kalendriaasta jooksul eraldatud riigieelarvelist koolitusraha täies mahus, kusjuures enam kasutasid seda gümnaasiumid (94%). 57% põhikooli ja 42% gümnaasiumi juhtidest väitis, et ostsid peamiselt õpikuid, töövihikuid ja tööraamatuid ning vähesel määral muid õppevahendeid. 40% gümnaasiumi ja üle 13% põhikooli juhtidest väitis aga, et rahad oli kulutatud võrdselt õpikute, töövahendite ja tööraamatute ning muude õppevahendite ostmiseks.

4.2. Lõimingu rakendamine ja õpetajate vaheline koostöö

Koolijuhtide väitel moodustati seoses uute õppekavade rakendamisega lõimingu saavutamiseks töögrupid 83% gümnaasiumides ja 62% põhikoolides. Gümnaasiumi ja vene õppekeelega koolide õpetajad väitsid samuti enam, et koolides moodustati valdkondlikud õpetajate töögrupid.

Enamik õpetajatest väitsid, et nende koolides moodustati lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid ja nad ka osalesid töögruppide töös. Samas üle poolte neist, kelle koolis olid moodustatud need valdkondlikud õpetajate töögrupid, koostas uued ainekavad koostöös sama aine õpetajatega ning ligikaudu pooled ei koostanud oma ainekavu ei koostöös oma valdkonna ega enamik neist ka teiste valdkondade õpetajatega. Ligi neljandik 26% väitis, et koostasid uued ainekavad üksinda.

Enamik „eesrindlikke“ ja õpetajaid toetavaid koolijuhte - 73% koolijuhtidest, kes pigem kalduvad olema õppekavade arendajad ja 55% õpetajatele orienteeritud koolijuhtidest väitsid, et lõimingu saavutamiseks moodustati õpetajate töögrupid. 10% gümnaasiumide ja 26% põhikoolide koolijuhtidest väitis aga, et õpetajad koostasid ainekavad üksinda.

Õpetajate ja koolijuhtide arusaam õpetajate koostööst koolis oli erinev. Koolijuhtide hinnangud olid üldiselt positiivsemad kui õpetajatel. Ilmselt on siin tegu kohati koolijuhtide illusiooniga või lootusega, kuidas peaks koolis koostöö toimuma. Ilmnes, et 72% koolijuhtide ja 80% õpetajate väitel moodustati koolides lõimingu saavutamiseks valdkondlikud õpetajate töögrupid (Henno, Granström 2012). See oli statistiliselt oluline erinevus. Gümnaasiumi õpetajad olid põhikooli õpetajatest enam veendunud, et koolisisesed aine- ja valdkonnasektsioonid töötavad edukalt. Põhikooli õpetajad väitsid aga sagedamini, et ühiselt arutatakse kooliastmete üldpädevuste kujundamist, planeeritakse klasside- ja ainetevahelisi projekte ning ülekoolilisi üritusi ja regulaarselt toimuvad arutelud, kus osalevad kõik õpetajad. Viimaseid koostöövorme nimetasid rohkem ka vene õppekeele koolide õpetajad. On esiletõstmist vääriv aspekt, et enam õpilase arengule orienteeritud õpetajad hindasid õpetajate vahelist koostööd koolis üldiselt kõrgemalt kui vähem õpilase arengule orienteeritud õpetajad. Samuti oli ilmekas ka asjaolu, et õpetajad, kes loetlesid uutes ainekavades positiivseid aspekte, väitsid enam, et koolisisesed valdkonnasektsioonid ja ainesektsioonid töötavad edukalt ning toimub erinevate valdkonnarühmade vaheline koostöö, kui need, kes uutes ainekavades midagi head ei leidnud.

Uute õppekavade arendamine ja rakendamine eeldab suuremat õpetajate vahelist koostööd, lõimingu sissekirjutamist ja selle kaudu väheneks õpilaste koormus. Järgnev kirjeldus aga näitab ilmekalt, et reaalse lõimingu on koolides veel pikk tee minna. Küsimuses, mis puudutas uute ainekavade koostamist, vastasid koolijuhid poole sagedamini kui õpetajad, et koostööd tehti sama ja teiste valdkondade õpetajatega. Õpetajad aga väitsid sagedamini, et koostööd ei tehtud ja ainekavad koostati üksinda. Näiteks 42% õpetajatest ja 80% koolijuhtidest väitis, et uued ainekavad koostati koostöös oma valdkonna aineõpetajatega, 16% õpetajatest ja 47% koolijuhtidest aga, et koostöös teiste valdkondade õpetajatega. Peaaegu 31% õpetajatest ja 19% koolijuhtidest väitis, et õpetajad koostasid ainekavasid üksinda. Gümnaasiumide õpetajad olid pigem just need, kes koostasid ainekavad koostöös teistega. Õpilase arengule rohkem orienteeritud õpetajate väitsid tegevat tihedamat koostööd oma ja teiste valdkonna aineõpetajatega kui õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad. Üksinda koostasid ainekava peaaegu pooled õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajatest. Samuti ei koosta oma ainekavu koos teiste valdkondade õpetajatega ainekava muutuste suhtes pigem negatiivsetelt meelestatud õpetajad. Õpetajad, kes olid rohkem veendunud, et riiklikus õppekavas kirjeldatud kooliastmete

Õpitulemused on saavutatavad, koostasid sagedamini ainekavad koostöös oma ja teiste valdkondade õpetajatega ning harvemini üksinda

Õpetajad, kes koostasid uued ainekavad **koostöös oma valdkonna või teiste valdkondade aineõpetajatega**, vastasid ka, et ainekavade koostamisel arvestasid nad õppekava üldeesmärke, üldpädevusi, kooliastmete üldpädevusi, valdkondlikke eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega ning läbivate teemade käsitlemist. Õpetajad, kes koostasid uued ainekavad **üksinda**, vastasid eelmistest vähem, et ainekava koostades arvestasid nad üldeesmärke ja üldpädevusi ning kooliastmete üldpädevusi, ega ei arvestanud valdkondlike eesmärke, lõimingut ning läbivate teemade käsitlemist.

Õpetajad, kes väitsid sagedamini, et koolisisesed ainesektsioonid töötavad edukalt ning kolleegid arutavad ainealaseid küsimusi, vastasid ka suurema tõenäosusega, et uued ainekavad koostati koostöös sama aine ja/või oma valdkonna aineõpetajatega. Õpetajad, kes väitsid sagedamini, et ühiselt planeeritakse klasside- ja ainetevahelisi projekte ning ülekoolilisi üritusi, koostasid ka suurema tõenäosusega uued ainekavad koostöös teiste valdkondade õpetajatega, töötasid edukalt koolisiseses ainesektsioonides ja arutasid ühiselt kooliastmete üldpädevuste kujundamist. Samas õpetajad, kes koostasid oma ainekavad üksinda, vastasid sagedamini, et kolleegid ei aruta omavahel ainealaseid küsimusi.

4.3. Erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste toetamine

Eriarvamused valitsesid õpetajate ja koolijuhtide vahel küsimuses, kuidas toetab õpetajaid koolis hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem. Üle 71% koolijuhtidest ja 52% õpetajatest väitsid, et õpetajaid toetavad õpiabi rühmad ning 51% koolijuhtidest ja 60% õpetajatest, et koolipsühholoog, 35% koolijuhtidest ja 25% õpetajatest, et eripedagoog ning 34% koolijuhtidest ja 63% õpetajatest aga väitis, et õpetajaid toetab ka eraldi õppetöö korraldus andekate õpilaste jaoks. Koolijuhtide väitel oli koolipsühholoogide abi võimalik kasutada 74% gümnaasiumides ja ainult 29% põhikoolides ning andekate laste jaoks oli eraldi õppetöö korraldatud 45% gümnaasiumides ja ainult 25% põhikoolides. Eeltoodu kinnitamiseks vastasid gümnaasiumi õpetajad üle kahe korra sagedamini kui põhikooli õpetajad, et neid toetavad koolipsühholoogid või sotsiaalpedagoogid. Kuna aga just põhikoolid peavad enamasti silmitsi seisma õpiraskustega õpilastega, siis realselt tuleks

suuremat tuge osutada just põhikoolide õpetajatele. Mõnes koolis ei pakutud koolijuhtide väitel ühtegi õpetajat toetavat võimalust. Samas oli positiivne, et üle 3/4 õpetajatest said väidetavalt vajadusel pöörduda logopeedi poole ning peaaegu sama palju rakendada individuaalset õppekava. Andekate lastega tegelemiseks väideti rohkem olevat võimalusi gümnaasiumides. Klassiõpetajad omakorda vastasid sagedamini, et neile on kättesaadavam logopeed, õpiabi rühmad ja kooliväline tugi nõustamiskeskuse spetsialistidelt. Vene õppekeelega koolide õpetajad vastasid eesti õppekeelega koolide õpetajatest sagedamini, et neile on kättesaadavam koolipsühholoogi ja eripedagoogi abi ning nendes koolides oli sagedamini organiseeritud eraldi õppetöö andekate laste jaoks.

Koolijuhid, kes ise koordineerivad õppekava arendust, vastasid harvem, et nende koolides toetavad õpetajaid õpiabi rühmad, koolipsühholoogid, eripedagoogid, KOV sotsiaaltöötajad ja haridusametnikud, nõustamiskeskuse spetsialistid ning väitsid sagedamini, et õpetajat toetab õpiraskustega laste klasside olemasolu, kui need, kelle koolides koordineeris õppekava arendust õppealajuhataja. Õpetajale orienteeritud koolijuhid vastasid ligi kolmandiku võrra harvemini kui teised koolijuhid, et õpetajat toetab koolipsühholoog ja poole harvemini, et on eraldi õppetöö korraldus andekate jaoks.

Ilmnes veel, et koolides, kus koolijuhid hindasid õpetajat toetavat erivajaduste õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteemi paremaks, ei pidanud õpetajad vajalikuks käesoleval ega järgmisel õppeaastal pöörata rohkem tähelepanu õpilaste erivajaduste arvestamisele õppeprotsessis ega ka õpiraskustega õpilastega tegelemisele.

4.4. Koolijuhtide juhtimiskäitumine

Ühe küsimusega uuriti, kuidas kooli juhtkond toetab õpetajat õppe-kasvatustegevuses. Koolijuhtidel paluti märkida, kui tihti tuli alltoodud nimetatud tegevusi ja käitumist ette eelmisel õppeaastal. Järgmistes väljapakutud valikutes arvasid koolijuhid võrreldes õpetajatega, et nad osutavad toetust enam: kui õpetajal oli probleeme oma klassiga, siis näitasin üles initsiatiivi, et olukorda arutada; informeerisin õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada; kui õpetaja rääkis probleemist klassis, siis me lahendasime selle probleemi ühiselt; ma veendusin, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppeeesmärkidest; pöörasin tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides. Põhikooli õpetajad väitsid sagedamini ja see on ka loogiline et, kui neil on probleeme oma klassiga, siis

näidatakse üles initsiatiivi, et olukorda arutada ning pöörati tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides. Vene õppekeele koolide õpetajate väitel jälgib aga juhtkond sagedamini õppetööd klassides, näidatakse üles initsiatiivi probleeme koos arutada ja lahendada, antakse rohkem soovitusi, kuidas õpetajad saaksid oma tööd õpetamisel parandada ning informeeritakse õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada.

Gümnaasiumi koolijuhid vastasid sagedamini, et arvestavad õppekavaarendust mõjutavate otsuste puhul eksamitulemusega. Kõige sagedamini väitsid koolijuhid end informeerivat õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada ning kõige harvemini, et toetavad õpetajaid õppe-kasvatustegevustes. Juhid, kes kalduvad pigem olema õppekavade arendajad ja keda huvitab väljapoole paistev kooli kuvand, väitsid kõige harvemini, et jälgivad õppetööd klassides, annavad soovitusi, kuidas tööd õpetamisel parandada, kui õpetajal on probleeme oma klassiga, siis näitavad üles initsiatiivi, et olukorda arutada, pööravad tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides, jne. Koolijuhid, kes pigem toetavad õpetajat, väitsid harvemini, et nad veenduvad, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest, kindlustavad, et õpetajate töö lähtub kooli kasvatusesmärkidest, kasutavad õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatusesmärkide kujundamisel ja tagavad, et õppekava koordineerimisel oleks selge, kes vastutab.

Ilmnes, et koolijuhid, kes väitsid enam, et tagavad, et õppekava koordineerimisel oleks selge, kes vastutab, kaasasid suurema tõenäosusega RÕK-i üldosa väljatöötamise ka omavalitsusi ja lapsevanemaid ning koolijuhid, kes väitsid enam, et kindlustavad, et õpetajate töö lähtub kooli kasvatusesmärkidest, kaasasid suurema tõenäosusega samuti lapsevanemaid. Samas koolijuhid, kes vastasid sagedamini, et kui õpetajal on probleeme oma klassiga, näitasid nad üles initsiatiivi, et olukorda arutada, siis nendes koolides oli uue kooliõppekava üldosa väljatöötamise tõenäolisemalt kaasatud kooli hoolekogu. Koolijuhid, kes väitsid, et nad kasutasid õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatusesmärkide kujundamiseks, kaasasid suurema tõenäosusega uue kooliõppekava üldosa väljatöötamise õpilased.

Selgus, et koolides, kus koolijuht vastas, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest, ei arvestanud õpetajad kooli ainekavasid koostades õppekava üldosas kirjeldatud eesmärke ja üldpädevusi, kooliastmete üldpädevusi, valdkondlikke eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega, läbivate teemade käsitlemist, ainealaseid, ainetevahelisi, klassidevahelisi, ülekoollisi projekte ning pikemaajalisi koolidevahelisi projekte.

4.5. Muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal

Õpetajate ja koolijuhtide seisukohtade vahel, millised muutused on planeeritud õppeprotsessis käesoleval ja järgmistel aastatel esines enamikes väidetes (õpilaste motivatsiooni suurendamisele; õpilaste individuaalsuse arvestamisele; õpilaste erivajaduste arvestamisele; andekate õpilaste väljaselgitamisele ja arendamisele; õpiraskustega õpilastega tegelemisele; õpilaste õpioskuste kujundamisele; õpilaste sotsiaalsete oskuste kujundamisele; õpilaste väärtushinnangute kujundamisele; õpilaste arengu jälgimisele; kujundavale hindamisele; praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele; IKT võimaluste laialdasemale kasutamisele; veebiressursside laialdasemale kasutamisele aineõppes; muuseumiõppe, õuesõppe, jmt kasutamisele; õpilaste karjääriteadlikkuse kujundamisele ning projektitööle) statistiliselt oluline erinevus. Jällegi tuleb märkida, et koolijuhtide hinnangute keskväärtused olid kõrgemad kui õpetajatel.

Kui koolijuhtide arvates pööravad õpetajad võrreldes varasemaga rohkem tähelepanu just õpilase individuaalsuse ja erivajaduste arvestamisele, õpiraskustega õpilaste õpetamisele, siis õpetajad seda ei arvanud. Kuigi uus õppekava osutab suuremat tähelepanu kujundava hindamisele ja õuesõppele, siis nendele aspektidele ei pöörata võrreldes varasemaga igapäeva koolielus rohkem tähelepanu (Henno, Granström 2012). Näiteks gümnaasiumide koolijuhid vastasid võrreldes õpetajatega enam, et tähelepanu pööratakse ka karjääriteadlikkuse kujundamisele ja projektitööle. Põhikoolide juhid andsid võrreldes gümnaasiumi koolijuhtidega kõrgemad hinnangud järgmisele valikutele: õpilaste erivajaduste arvestamine; õpiraskustega õpilaste tegelemine; õpilaste aktiveerimine ainetunnis; muuseumiõppe, õuesõppe, jms kasutamine ja aineõppe seostamine igapäeva eluga. Koolijuhid, kes kaldusid pigem olema õppekavade arendajad ja keda huvitas väljapoole paistev kooli kuvand, väitsid harvemini, et pööratakse tähelepanu õpiraskustega õpilastega tegelemisele, õpilaste arengu jälgimisele ja õpilaste aktiveerimisele ainetunnis. Koolijuhid aga, kes toetavad õpetajat, väitsid teistest harvemini, et käesoleval ja järgmisel õppeaastal pööratakse õppeprotsessis rohkem tähelepanu *õpilaste kriitilise mõtlemisoskuse arendamisele; kujundavale hindamisele; aktiivõppemetodite laialdasemale kasutamisele ja õpilaste karjääriteadlikkuse kujundamisele*.

Loogiline on, et põhikooli õpetajad väitsid sagedamini, et võrreldes varasemaga pööravad nad rohkem tähelepanu õpilaste erivajaduste arvestamisele, õpilaste sotsiaalsete oskuste ja

väärtushinnangute kujundamisele. Gümnaasiumiõpetajad aga väitsid sagedamini, et pööravad rohkem tähelepanu andekate õpilaste arendamisele, õpiraskustega õpilastega tegelemisele, praktiliste ja uurimuslike tööde tegemisele, aktiivõppemeetodite ja IKT vahendite laialdasemale kasutamisele ning õpilase karjääriteadlikkuse kujundamisele. Mõtlemapanevaid erinevusi ilmnes õppekeeleli. Eesti õppekeelelega koolide õpetajate arvamuste keskväärtus oli kõrgem ainult kahe väite puhul – *võrreldes varasemaga pööran ma rohkem tähelepanu õpilaste sotsiaalsete oskuste ja väärtushinnangute kujundamisele*. Kõikide teiste väidete puhul vastasid positiivsemalt vene õppekeelelega koolide õpetajad.

Enamuse väidete puhul olid kõrgemad ka klassiõpetajate arvamuste keskväärtused. Tundub, et aineõpetajad on jätkuvalt ainekesksemad, aga klassiõpetajad oskavad tähtsustada või ka tegelikult tähtsustavad õpilaste individuaalsust arvestavaid põhimõtteid.

Korrelatsioonanalüüs näitas, et mida enam panustab õpetaja õpilaste erivajaduste arvestamisele, seda enam pöörab ta ka rõhku õpilaste individuaalsuse arvestamisele ja vastupidi.

Õpetajad, kes nägid oma aine uues ainekavas positiivseid külgi, vastasid enam, et pööravad võrreldes varasemaga rohkem tähelepanu *õpilaste individuaalsuse arvestamisele; õpilaste erivajaduste arvestamisele; õpilaste loovuse arendamisele; õpilaste kriitilise mõtlemisoskuse arendamisele; praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele, IKT võimaluste laialdasemale kasutamisele; veebiressursside laialdasemale kasutamisele aineõppes, muuseumiõppe, õuesõppe, jmt kasutamisele* ja vähem tähelepanu *projektitööle*.

KOKKUVÕTE

Seoses uue põhikooli riikliku õppekava ja gümnaasiumi riikliku õppekava vastuvõtmisega korraldas HTM jaanuaris ja veebruaris 2012 aineõpetajate ning koolijuhtide veebiküsitluse *“Uutest riiklikest õppekavadest lähtuv kooliõppekavade arendus ja rakendumine”*. Õpetajate veebiküsimustikule vastas 350 kooli 1839 õpetajat ja koolijuhtide küsimustikule 162 koolijuhti. Kuna õpetajate ja koolijuhtide küsitluse kirjeldav statistika kajastub Henno ja Granströmi 2012. aastal ilmunud aineõpetajate ja koolijuhtide veebiküsitluste kokkuvõttes, siis käesoleva sekundaaranalüüsi eesmärgiks oli kasutades õpetajate ja koolijuhtide küsitluse andmebaasi teha jätkuuring ja võrrelda saadud gruppide keskmiseid hinnanguid.

Uuritavad temaatilised rõhuasetused olid: kooliõppekavade üldosa ja ainekavade väljatöötamine ning rakendamine; lõimingu rakendamine ja õpetajate vaheline koostöö koolis; erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste toetamine; koolijuhtide juhtimiskäitumine; ning muutused õppeprotsessis käesoleval ja järgmisel õppeaastal. Õpetajate puhul analüüsiti vastuste erinevusi koolitüübiti, õppekeele, klassiõpetajate ja aineõpetajate, õpilasekesksuse, ainekavaga rahulolu ning õpitulemuste saavutatavuse alusel. Koolijuhtide vastuste erinevused toodi välja koolitüübiti, kooliõppekava arenduse koordineerimise ning koolijuhtide juhtimiskäitumise alusel.

Uuringust ilmnas, et enamuses koolides on alustatud uute kooliõppekavade koostamist. 79% õpetajatest oli kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse, 58% gümnaasiumides ja ainult 29% põhikoolides olid kooliõppekava väljatöötamisse kaasatud ka õpilased. Gümnaasiumiõpetajad väitsid end olevat rohkem kaasatud uue kooliõppekava üldosa väljatöötamisse kui põhikooli õpetajad. 21% põhikoolides ja 39% gümnaasiumides koostati ainekavad kõikidele klassidele korraga. Ainult pooltes koolides oli kooliõppekava üldosa ja viiendikus koolides ainekavad kättesaadavad veebist.

Kui klassiõpetajad käsitlesid läbivaid teemasid pigem lõimitult aineõppes ja loovtöodes, siis aineõpetajad valikainetes, gümnaasiumi õpetajad aga iseseisvate tundidena, valikainetes ning ülekooliliste või klassidevahelistes projektides. Kui eesti õppekeelega koolides käsitletakse läbivaid teemasid pigem lõimitud aineõppena, siis vene õppekeelega koolide õpetajate väidetel aga rohkem valikainetes ja/või projektides.

Arenguvestlusi viivad sagedamini läbi põhikoolide klassiõpetajad. Võrreldes eesti õppekeelega kooli õpetajatega kirjeldavad vene õppekeelega koolide õpetajad sagedamini õpilase pädevuste kujunemist ja arengut kirjalikult.

Koolijuhtide väitel moodustati seoses uute õppekavade rakendamisega lõimingu saavutamiseks töögrupid 83% gümnaasiumides ja 62% põhikoolides. Gümnaasiumi ja vene õppekeelega koolide õpetajad väitsid samuti enam, et koolides moodustati valdkondlikud õpetajate töögrupid.

Uute õppekavade arendamine ja rakendamine eeldab õpetajate vahelist suuremat koostööd, lõimingu sissekirjutamist, et läbi selle realiseeruks õpilaste koormuse vähendamine. Kuigi enamik koolijuhte väitis, et lõimingu saavutamiseks moodustati õpetajate töögrupid, siis kahjuks kümnendik gümnaasiumide ja veerand põhikoolide juhtidest väitis jätkuvalt, et õpetajad koostasid ainekavu üksinda. Enamik õpetajatest väitis samuti, et lõimingu saavutamiseks moodustati nende koolides valdkondlikud õpetajate töögrupid, mille töös nad osalesid, siis samas ligi pooled neist, kelle koolides olid moodustatud õpetajate valdkondlikud töögrupid, ei koostanud oma ainekavu koostöös oma valdkonna ega enamik ka teiste valdkondade õpetajatega ning neljandik väitis lausa, et koostas uued ainekavad üksinda.

Õpetajate ja koolijuhtide hinnangud õpetajate koostöö küsimuses erinesid märkimisväärselt. Koolijuhtide hinnangud olid kõrgemad. Gümnaasiumi õpetajad olid jällegi põhikoolide õpetajatest enam veendunud, et koolisisesed aine- ja valdkonnasektsioonid töötavad edukalt. Põhikooli õpetajad väitsid aga sagedamini, et ühiselt arutatakse kooliastmete üldpädevuste kujundamist, planeeritakse projekte ja ülekoollisi üritusi ning regulaarselt toimuvad arutelud, kus osalevad kõik õpetajad. Õpilase arengule rohkem orienteeritud õpetajad hindasid õpetajate vahelist koostööd koolis üldiselt kõrgemalt kui vähem õpilase arengule orienteeritud õpetajad. Õpetajad, kes loetlesid uute ainekavade positiivseid aspekte, olid samuti enam veendunud, et koolisisesed valdkonnasektsioonid ja ainesektsioonid töötavad edukalt, toimub erinevate valdkonnarühmade vaheline koostöö, kui need, kes uutes ainekavades midagi head ei leidnud.

Võrreldes õpetajatega vastasid koolijuhid poole sagedamini, et uute ainekavade koostamisel tehti koostööd sama ja teiste valdkondade õpetajatega. Õpetajad aga väitsid jällegi sagedamini, et koostööd ei tehtud ja ainekavad koostati üksinda. Õpilase arengule rohkem orienteeritud õpetajad ja need, kes olid rohkem veendunud, et riiklikus õppekavas

kirjeldatud kooliastmete õpitulemused on saavutatavad, koostasid sagedamini ainekavu koostöös oma ja teiste valdkondade õpetajatega kui õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad või need õpetajad, kes on ainekava muutuste suhtes pigem negatiivsetelt meelestatud.

Õpetajatest, kes vastasid, et koostasid oma uued ainekavad koostöös oma valdkonna või teiste valdkondade aineõpetajatega, väitis enamik ka, et ainekavade koostamisel arvestasid nad õppekava üldeesmärke, üldpädevusi, kooliastmete üldpädevusi, valdkondlike eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega ning läbivate teemade käsitlemist. Õpetajad, kes vastasid, et nad koostasid uued ainekavad üksinda, väitsid seda vähem.

Õpetajad, kes väitsid sagedamini, et koolisisesed aineseksioonid töötavad edukalt ning kolleegid arutavad ainealaseid küsimusi, vastasid ka suurema tõenäosusega, et uued ainekavad koostati koostöös sama aine ja/või oma valdkonna aineõpetajatega. Samas õpetajad, kes koostasid oma ainekavad üksinda, vastasid sagedamini, et kolleegid ei aruta omavahel ainealaseid küsimusi.

4/5 õpetajate arvates on riiklikes õppekavades kirjeldatud kooliastmete õpitulemused nende ainetes saavutatavad. Ainekavade positiivseid aspekte tõid enam välja eesti õppekeelega koolide õpetajad. Kui vene õppekeelega koolide õpetajad sooviks õpetajatele suuremat valikuvabadust ja tundide/kursuste arvu suurendamist, siis eesti õppekeelega koolide õpetajad soovisid pigem vähendada õppematerjali ja õpitulemuste mahtu.???Vene õppekeelega koolide õpetajad väitsid enam, et nad arvestasid ainekavade koostamisel rohkem üldpädevusi ja valdkondlike eesmärke, aga eesti õppekeelega koolide õpetajad jällegi lõimingut teiste õppeainetega. Võrreldes aineõpetajatega olid klassiõpetajate hinnangud uute õppekavade rakendumispõhimõtetega rohkem kooskõlas, sest nad väitsid enam, et arvestasid ainekavade koostamisel kooliastmete üldpädevusi, lõimingut ja läbivaid teemasid. Õpilase arengule rohkem orienteeritud õpetajad arvestasid õppekavade üldosas kirjeldatud aspekte enam kui õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad. Viimased vastasid ka sagedamini, et nad ei ole õppekavade koostamisel kelleltki abi saanud.

Õpetajad, kes ei olnud rahul uute ainekavadega ja kes leidsid, et kooliastmete õpitulemused ei ole saavutatavad, vastasid ka harvemini, et ainekavade koostamisel arvestasid nad kooliastmete üldpädevusi, valdkondlike eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega ja läbivaid teemasid.

Ilmnes veel, et õpetajad ei olnud rahul uute õpikute ja töövihikutega. Suurem rahulolematuus uute õpikutega valitses eesti õppekeelega koolide ja aineõpetajate hulgas. 2/3 õpetajatest arvasid, et uued õpikud ei toeta uues õppekavas kirjeldatud üldpädevuste ja valdkonnapädevuste kujundamist, ainealaste õpitulemuste kujundamist, läbivate teemade rakendamist, lõimingu rakendamist, ainealaste õpitulemuste saavutamist ja praktiliste tööde läbiviimist. Negatiivsemalt olid meelestatud kirjeldatud aspektides just gümnaasiumi ja vene õppekeelega koolide õpetajad. Õpilase arengule vähem orienteeritud õpetajad hindasid õppekirjandust negatiivsemalt.

89% põhikoolide ja 74% gümnaasiumide koolijuhtidest väitis, et kooli hindamise korraldus sisaldas hoolsuse hindamist. 52% gümnaasiumi ja 40% põhikooli koolijuhtidest väitis, et õpetaja kirjeldab õpilase pädevuste kujunemist kirjalikult. Õpetajatele orienteeritud koolijuhid väitsid seda kaks korda harvemini kui teised koolijuhtide grupid.

Koolijuhid oli üldjuhul saanud kasutada eelmise kalendriaasta jooksul eraldatud riigieelarvelist koolitusraha täies mahus, kusjuures enam olid seda saanud kasutada gümnaasiumid. 57% põhikooli ja 42% gümnaasiumi juhtidest väitis, et nemad olid ostnud peamiselt õpikuid, töövihikuid ja tööraamatuid ning vähesel määral muid õppevahendeid.

Eriarvamused valitsesid õpetajate ja koolijuhtide vahel küsimuses, kuidas toetab õpetajaid koolis hariduslike erivajadustega ja õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteem. Koolijuhtide väitel oli koolipsühholoogide abi võimalik kasutada 74% gümnaasiumides ja vähem kui 29% põhikoolides ning andekate laste jaoks oli eraldi õppetöö korraldatud peaaegu pooltes gümnaasiumides ja vähem kui veerandis põhikoolides. Gümnaasiumi õpetajad väitsid üle kahe korra sagedamini kui põhikooli õpetajad, et neid toetavad koolipsühholoogid või sotsiaalpedagoogid. Vene õppekeelega koolide õpetajad väitsid eesti õppekeelega koolide õpetajatest sagedamini, et neile on kättesaadav koolipsühholoogi ja eripedagoogi abi ning nende koolides oli organiseeritud eraldi õppetöö andekate jaoks.

Õpetajale orienteeritud koolijuhid väitsid ligi kolmandiku võrra harvemini kui teised koolijuhid, et õpetajat toetab koolipsühholoog ja poole harvemini, et on eraldi õppetöö korraldus andekate jaoks.

Koolides, kus koolijuhid hindasid õpetajat toetavat erivajadustega õpiraskustega õpilaste õppekorralduse süsteemi paremaks, ei väitnud õpetajad samal ajal, et käesoleval ja järgmisel õppeaastal pööravad õppeprotsessis rohkem tähelepanu õpilaste erivajaduste arvestamisele ja õpiraskustega õpilastega tegelemisele.

Võrreldes õpetajate arvamustega arvasid koolijuhid enam, et nad osutavad õpetajatele toetust. Näiteks enam arvati, et kui õpetajal oli probleeme oma klassiga, siis näidatakse üles initsiatiivi, et olukorda arutada; informeeritakse õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada; kui õpetaja rääkis probleemist klassis, siis lahendatakse see probleemühiselt; veenduti, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppeeesmärkidest; pöörati tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides. Kõige sagedamini väitsid koolijuhid, et informeerivad õpetajaid võimalustest oma teadmisi ja oskusi täiendada ja kõige harvemini, et toetavad õpetajaid õppe-kasvatustegevustes. Põhikooli õpetajad väitsid sagedamini, et olukorda arutati ning pöörati tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides. Vene õppekeelega koolide õpetajad aga, et juhtkond jälgib õppetööd klassides, arutatakse koos probleeme, antakse soovitusi õpetamise parandamiseks ning informeeritakse, kuidas teadmisi ja oskusi täiendada. Gümnaasiumi koolijuhid vastasid sagedamini, et arvestavad õppekavaarendust mõjutavate otsuste puhul eksamitulemusega. Juhid, kes kaldusid pigem olema õppekavade arendajad ja keda huvitab väljapoole paistev kooli kuvand, väitsid harvemini, et jälgivad õppetööd klassides, annavad soovitusi, kuidas tööd õpetamisel parandada, näitavad üles initsiatiivi olukorra arutamiseks, pööravad tähelepanu õpilaste häirivale käitumisele tundides, jne. Koolijuhid, kes olid pigem õpetajat toetavad, väitsid harvemini, et nad veendusid, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest, kindlustasid, et õpetajate töö lähtub kooli kasvatusesmärkidest, kasutasid õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatusesmärkide kujundamiseks ning tagasid, et õppekava koordineerimisel oleks selge, kes vastutab.

Koolijuhid, kes väitsid enam, et tagavad, et õppekava koordineerimisel oleks selge, kes vastutab, kaasasid suurema tõenäosusega RÕK-i üldosa väljatöötamise ka oma valitsusi ja lapsevanemaid. Koolijuhid, kes väitsid, et nad kasutasid õpilaste õpitulemusi kooli õppe- ja kasvatusesmärkide kujundamiseks, kaasasid kooliõppekava üldosa väljatöötamise õpilasi.

Koolides, kus koolijuht oli enam veendunud, et õpetajad täiendavad ennast lähtudes kooli õppe-eesmärkidest, ei arvestanud õpetajad kooli ainekavasid koostades rohkem õppekava üldpädevusi, kooliastmete üldpädevusi, valdkondlikke eesmärke, lõimingut teiste õppeainetega ja läbivate teemade käsitlemist.

Võrreldes õpetajatega olid koolijuhtide arvamused oluliselt erinevad ja hinnangud optimistlikumad ka küsimuses, millised muutused on planeeritud õppeprotsessis käesoleval ja järgmistel aastatel. Põhikoolide juhid väitsid gümnaasiumi koolijuhtidest sagedamini, et

õpetajad arvestavad õpilaste erivajadusi, tegelevad õpiraskustega õpilastega, viivad läbi muuseumiõpet, õuesõpet, vms. Koolijuhid, kes kaldusid pigem olema õppekavade arendajad, väitsid harvemini, et pööratakse tähelepanu õpiraskustega õpilastega tegelemisele, õpilaste arengu jälgimisele ja aktiveerimisele ainetunnis.

Põhikooli õpetajad ise väitsid sagedamini, et võrreldes varasemaga pööravad nad rohkem tähelepanu õpilaste erivajaduste arvestamisele, õpilaste sotsiaalsete oskuste ja väärtushinnangute kujundamisele, gümnaasiumiõpetajad aga andekate õpilaste arendamisele, õpiraskustega õpilastega tegelemisele, praktiliste ja uurimuslike tööde tegemisele, aktiivõppemeetodite, IKT vahendite laialdasemale kasutamisele ja õpilase karjääriteadlikkuse kujundamisele. Võrreldes vene õppekeelega koolide õpetajatega oli eesti õppekeelega koolide õpetajate arvamuste keskväärtnus kõrgem ainult kahe väite puhul – õpilaste sotsiaalsete oskuste ja väärtushinnangute kujundamine. Aineõpetajad olid jätkuvalt ainekesksemad, klassiõpetajad tähtsustasid ka õpilaste individuaalsust arvestavaid põhimõtteid.

Need õpetajad, kes nägid oma aine uues ainekavas positiivseid külgi, vastasid ka enam, et pööravad võrreldes varasemaga rohkem tähelepanu õpilaste individuaalsuse ja erivajaduste arvestamisele, loovuse ja kriitilise mõtlemisoskuse arendamisele, praktiliste, uurimuslike ja iseseisvate tööde tegemisele, IKT, muuseumiõppe, õuesõppe, jmt kasutamisele.

ALLIKAD

1. Gümnaasiumi riiklik õppekava (2011).VV määrus 6.jaanuar 2011. määrus nr 2. Riigi Teataja I <https://www.riigiteataja.ee/akt/114012011002>
2. Henno, I., Granström, S. (2012). Ülevaade aineõpetajatele ja koolijuhtide veebiküsitlusest "Uutest riiklikest õppekavadest lähtuv kooli õppekavade arendus ja rakendamine". Tallinn, Haridus- ja teadusministeerium, 126 lk. <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=12028>
3. Põhikooli riiklik õppekava (2011).VV määrus 6.jaanuar 2011. määrus nr 1. Riigi Teataja I <https://www.riigiteataja.ee/akt/114012011001>